

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

Pécsi Tudományegyetem
„Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

„Iskola a társadalmi térben és időben IV.”

tudományos konferencia

ABSZTRAKTKÖTET

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.sjszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

SZÉCHENYI TERV

TÁMOP-4.2.2./B-10/1-2010-0029
TUDOMÁNYOS KÉPZÉS MŰHELYEINEK TÁMOGATÁSA
A PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEMEN

„Iskola a társadalmi térben és időben IV.”

tudományos konferencia

Pécs, 2013. április 16-17.

Pécs, 2013.

A kötet szerkesztői
Andl Helga, Molnár-Kovács Zsófia

Felelős kiadó
Ambrusné Kéri Katalin

Kiadó
PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

ISBN 978-963-642-515-9

Az absztraktok tartalmáért a szerzők felelnek.

2. javított kiadás

© PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
© Szerkesztők, szerzők

A konferencia küldetésnyilatkozata:

A neveléstudományi kutatások intenzív dialógust folytatnak kutatásuk tárgyával: alakítják, formálják a nevelés, oktatás világát, legyen szó jelen idejű jelenségek vizsgálatáról vagy történeti kutatásról. Szakmai hitvallásunk, hogy a nevelés világa a maga mindenkori jelenében sem zárvány, állandó kölcsönhatásban áll a társadalommal, s az oktatásnak folyamatosan reagálnia kell a gyorsan változó társadalmi kihívásokra. Konferenciánk célja az oktatás és társadalom komplex viszonyrendszerének mélyebb megismerése.

A konferencia elnöke:

Prof. Dr. Forray R. Katalin

A konferencia titkára:

Somodi Imre

Trendl Fanni

A konferencia helyszíne:

Pécsi Tudományegyetem

7624 Pécs, Ifjúság útja 6.

A konferencia támogatója:

TÁMOP-4.2.2./B-10/1-2010-0029 Tudományos képzés műhelyeinek támogatása a Pécsi

Tudományegyetemen

A KONFERENCIA PROGRAMJA

2013. április 16.

11.00 - 12.00 Regisztráció

12.00 - 12.05 **Megnyitó:**

Ambrusné Prof. Dr. Kéri Katalin, a PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola vezetője

12.05 - 14.00 **Plenáris előadások:**

12.05 - 12.50 Prof. Dr. Forray R. Katalin (PTE): Cigányok a felsőoktatásban

12.50 - 13.35 Prof. Dr. Németh András (ELTE): A pedagógus professzió történeti kutatásának főbb nemzetközi és hazai irányai és eredményei

13.35 - 14.00 Dr. Bús Imre és Tancz Tünde (PTE): A **Gyermek kultúra Kutatócsoport** bemutatkozása és első kötetének bemutatója

14.00 - 14.30 Kávészünet

14.30 - 16.10 **Szekcióelőadások**

16.10 - 16.30 Kávészünet

16.30 - 18.10 **Szekcióelőadások**

A megnyitó, a plenáris előadások és a kutatócsoport bemutatkozásának helyszíne:

PTE BTK-TTK Kari Tanácsterem (Pécs, Ifjúság útja 6. „A” épület 230-as terem)

2013. április 17.

09.00 - 10.20 **Szekcióelőadások**

10.20 - 10.40 Kávészünet

10.40 - 12.00 **Szekcióelőadások**

12.00 - 13.00 Ebédszünet

13.30 - 14.20 **Szekcióelőadások**

14.20 - 14.30 Kávészünet

14.30 - 15.10 **Szekcióelőadások**

2013. április 16.

Cigány/roma szakkollégiumi mozgalom

Szekcióvezető: Forray R. Katalin

Helyszín: PTE BTK-TTK Kari Tanácsterem
(„A” épület 230-as terem)

14.30 - 16.10	
14.30 - 14.45	Ádám Anetta: Közösség az egyénért, egyén a közösségért – hátránykompenzáló tehetséggondozás a miskolci Görögkatolikus Cigány Szakkollégiumban
14.45 - 15.00	Péter Mónika: Segítünk segíteni. Közösségi szolgálat a Görögkatolikus Cigány Szakkollégiumban
15.00 - 15.15	Bíró Boglárka: A Wlislócki Henrik Szakkollégium kezdete
15.15 - 15.30	Trendl Fanni: A Wlislócki Henrik Szakkollégium hátrányos helyzetű cigány/roma hallgatókat segítő programja
15.30 - 15.45	Mészáros Ferenc: A Szegedi Keresztény Roma Szakkollégium bemutatása
15.45 - 16.00	Molnár Erzsébet: Evangélikus Roma Szakkollégium

16.10 - 16.30 Kávészünet

16.30 - 18.00	
16.30 - 16.45	Jenei Teréz: A nyíregyházi Evangélikus Roma Szakkollégium tagjainak kisebbségi identitás-mintázatai
16.45 - 17.00	Kiss Ulrich: A jezsuiták Magyarországon
17.00 - 17.15	Huszár András Márton: Jezsuita Roma Kollégium és Szakkollégium nevelési és tanulmányi programja
17.15 - 17.30	Galántai László: A mobilitás csatornái – a cigány szakkollégiumok
17.30 - 17.45	Demeter Endre: A cigány szakkollégiumok kutatásának adekvát módszerei
17.45 - 18.00	Vita

Pécsi tanárképzés

Szekcióvezető: Ambrusné Kéri Katalin

Helyszín: PTE BTK „B” épület 102-es terem

14.30 - 16.10	
14.30 - 14.50	Méreg Martin: Tanítóképzés és a tanári pálya emlékezete. Egy pécsi tanítóképző intézeti tanár önéletírásának értelmezési lehetőségei
14.50 - 15.10	Vörös Katalin: A gyakorló tanárképzés működése Pécsen a Horthy-korszakban
15.10 - 15.30	Szűcs Ildikó: Weszely Ödön oktatói tevékenysége a Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem pécsi időszakában
15.30-15.50	Havancsák Alexandra: „Az egyetem eszménye és típusai”. Weszely Ödön rektori székfoglalója a Pécsi Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetemen
15.50 - 16.10	Bánáti-Melczer Réka: Diákélet a Pécsi Tanárképző Főiskolán (1962-1982)

16.10 - 16.30 Kávészünet

16.30 - 18.10	
16.30 - 16.50	Fizel Natasa: Az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola és a Ferenc József Tudományegyetem együttműködése a tanárképzés területén a tanrendek tükrében (1928-1933)
16.50 - 17.10	Árvai Tünde: Az Egyetemet és Főiskolát Végzett Magyar Nők Egyesülete pécsi csoportjának története (1934-1944)
17.10 - 17.30	Somodi Imre: A Pécsi Tudományegyetem BTK és TTK épületegyüttesének létrejötte
17.30 - 17.50	Papp Péter: A pécsi testnevelés tanárképzés története

Nevelésszociológia 1.

Szekcióvezető: Orsós Anna

Helyszín: PTE BTK „B” épület 104-es terem

14.30 - 16.10	
14.30 - 14.50	Andl Helga: Iskola múlt időben
14.50 - 15.10	Lennerné Patkó Ildikó: A bajor középiskolák közötti átjárhatóság elméletben és gyakorlatban
15.10 - 15.30	Tóth-Márhoffer Márta: Evéssel, ételekkel kapcsolatos médiaüzenetek a gyermekeknek szóló televízió műsorok reklámsávjában
15.30 - 15.50	Kanczler István: A „Z” generáció szabadidő eltöltési szokásainak vizsgálata
15.50 - 16.10	Gelencsérné Bakó Márta: Szociális kompetencia és iskolai elégedettség

16.10 - 16.30 Kávészünet

16.30 - 18.10	
16.30 - 16.50	Fábián Gyöngyi: A kritikai gondolkodás esélyei a tanteremben
16.50 - 17.10	Paksi László: Irodalomtankönyvek tartalmának változás-vizsgálata
17.10 - 17.30	Ravaszné Mitzki Erzsébet: Történelmi tájékozódás időben az általános iskola 5-8. osztályában

2013. április 17.

Nevelésszociológia 2.

Szekcióvezető: Forray R. Katalin

Helyszín: PTE BTK-TTK Kari Tanácsterem
(„A” épület 230-as terem)

09.00 - 10.20	
09.00 - 09.20	Kiss Barbara – Kovács Enikő: Klímaváltozási ismeretek oktatása és mérése
09.20 - 09.40	Mika János – Kiss Barbara – Kovács Enikő – Rázi András – Barabás Janka – Patkós Csaba – Útőné Visi Judit – Pajtókné Tari Ilona: A megújuló energiaforrások néhány oktatási vonatkozása
09.40 - 10.00	Buránszkiné Sallai Márta – Mika János: Az időjárás oktatása a földrajzkönyvekben és a mindennapokban

10.20 - 10.40 Kávészünet

10.40 - 12.00	
10.40 - 11.00	Rázi András – Kovács Enikő: Környezeti tudatformálás az óvodától a felsőoktatásig
11.00 - 11.20	Mártfai Márta: Múzeum és iskola partnersége az oktatásban: A „Science Museum and School” training tanulságai
11.20 - 11.40	Berényi Ildikó: A kriminálandragógia alapkérdései, aktív együttműködésre alapozott tanulás a börtönökben

Nevelésszociológia 3.

Szekcióvezető: Varga Aranka

Helyszín: PTE BTK „D” épület 546-os terem

09.00 - 10.20	
09.00 - 09.20	Nagy Éva: Kulturális kötődés és kisebbségi oktatás – a kulturális határ-fogalmak alkalmazásának lehetőségei
09.20 - 09.40	Paic Róbert – Kajos Attila – Prisztóka Gyöngyvér – Tóvári Ferenc: Középiskolai tanulók sporthoz való viszonyának hatása a tanulmányi eredményességre
09.40 - 10.00	Kátainé Lusztig Iлона: Gyermekjogi ismeretek oktatásának lehetőségei nem-formális keretekben
10.00 - 10.20	Sipos Judit: Az interkulturalizmus mint esély. Komparatív vizsgálat határontúli és magyarországi kisebbségi fiatalok körében

10.20 - 10.40 Kávészünet

10.40 - 12.00	
10.40 - 11.00	Kállai Gabriella: Alternatív vitarendezés az iskolában
11.00 - 11.20	Ercsei Kálmán – Nikitscher Péter: Tanulók közötti konfliktusok típusai. A konfliktushelyzetekre adott válaszreakciók és azok megítélése
11.20 - 11.40	Papp László: Konfliktusok és játszmák az iskolában
11.40 - 12.00	Bézsényi Ákos: Újabb validitási vizsgálatok a Wechsler-féle gyermek-intelligenciateszten

12.00 - 13.00 Ebédszünet

13.00 - 14.20	
13.00 - 13.20	Fehérvári Anikó – Széll Krisztián: Hatásvizsgálatok az oktatáskutatásban
13.20 - 13.40	Hüse Lajos: A hatásvizsgálat jelentősége az iskolai integrációs programokban
13.40 - 14.00	Hajdics-Szücs Eszter: Kulturális elfogadásra nevelés óvodai környezetben

Nevelésszociológia 4.

Szekcióvezető: Orsós Anna

Helyszín: PTE BTK „B” épület 102-es terem

09.00 - 10.20	
09.00 - 09.20	Kecskés Miklósné: A népi játék, mint a szociális kompetenciafejlesztés eszköze
09.20 - 09.40	Németh Zsolt: Az oktató-nevelő tevékenység jelentősége az utánpótlásban dolgozó labdarúgó edzők munkájában
09.40 - 10.00	Révész József: A zenei kreatívfejlesztés történeti hátterei, és ezek alkalmazási lehetőségei a mai óvodai zenei nevelésben
10.00 - 10.20	Lükő István: A mérnökképzés és a társadalomtudományok szerepe a XXI. Században

10.20 - 10.40 Kávészünet

10.40 - 12.00	
10.40 - 11.00	Csobánka Zsuzsa: Csikk, avagy mi van a Semmi után
11.00 - 11.20	Imre Anna – Híves Tamás: Beiskolázás, nyelvoktatás és az alap- és középfokú oktatás közti átmenet
11.20 - 11.40	Híves Tamás: Felsőoktatás a társadalmi térben
11.40 - 12.00	Verebélyi Gabriella: A tanulásban akadályozott 5. osztályos tanulók szóbeli és írásbeli spontán mondatalkotásának vizsgálata

Oktatástörténet

Szekcióvezető: Fischerné Dárdai Ágnes

Helyszín: PTE BTK „B” épület 113-as terem

09.00 - 10.20	
09.00 - 09.20	Bencéné Fekete Andrea: A hitoktatás története Magyarországon a kezdetektől napjainkig
09.20 - 09.40	Hüber Gabriella: Az Erdélyi Muzéum folyóirat mint egy neveléstörténeti témájú projektnap kiindulópontja
09.40 - 10.00	Kereszty Orsolya: „Felső álláspontok” a nők művelődéséről a dualizmus kori Magyarországon
10.00 - 10.20	Bohonya Réka: Pósa Lajos gyermekköltészete Kenyeres Elemér vizsgálatai nyomán

10.20 - 10.40 Kávészünet

10.40 - 12.00	
10.40 - 11.00	Ács Marianna: A nőnevelés kérdése a Dunamelléki Református Egyházkerület oktatás- és neveléspolitikájában a két világháború között
11.00 - 11.20	Takács Zsuzsanna Mária: Egy falusi népiskola mindennapjai tanítói emlékirataiban
11.20 - 11.40	Jancsák Csaba: A szegedi egyetem értelmiségnevelő funkciója Szent-Györgyi Albert rektori ciklusa alatt (1940/41)
11.40 - 12.00	Gyökös Eleonóra: Iskolaimázs és iskolahasználat. Egy alföldi mikrorégió gimnáziumai, 1850-1945

12.00 - 13.00 Ebédészünet

13.00 - 14.20	
13.00 - 13.20	Farkas Péter: Felnőttképzési koncepciók az 1945-1948 közötti Magyarországon
13.20 - 13.40	Pénzes Dávid: A hálózatkutatás lehetőségei a magyar neveléstörténetírásban
13.40 - 14.00	Darvai Tibor: Az oktatáspolitikai befolyása a pedagógia és tudomány viszonyára az 1960-as években Magyarországon
14.00 - 14.20	Benczur Katalin: A tervektől az engedélyig – Egy vidéki gimnázium fakultációjának engedélyeztetési eljárása az 1970-es évek derekán

14.20 - 14.30 Kávészünet

14.30 - 15.10	
14.30 - 14.50	Hajdicsné Varga Katalin: Nevelés és oktatás a katonai pályát megalapozó zalaegerszegi honvéd kollégiumban (1985-1990)
14.50 - 15.10	Molnár-Kovács Zsófia: A Georg-Eckert-Institut für internationale Schulbuchforschung magyar tankönyvgyűjteménye

ABSZTRAKTOK

CIGÁNY/ROMA SZAKKOLLÉGIUMI MOZGALOM

Szekcióvezető: Forray R. Katalin

Közösség az egyénért, egyén a közösségért - hátránykompenzáló tehetséggondozás a miskolci Görögkatolikus Cigány Szakkollégiumban

Ádám Anetta

tanulmányi vezető

Görögkatolikus Cigány Szakkollégium

boladama@uni-miskolc.hu

Kulcsszavak: felsőoktatás, szakkollégium, hátránykompenzálás, tehetségfejlesztés

A tehetséggondozás tradicionális feladata a felsőoktatásnak, szemben a hátránykompenzálással, ami az expanziós folyamatokkal járó új kihívás ebben a szférában. Előadásunkban azt mutatjuk be, hogy ezt a két feladatot hogyan ötvözi programjában a Miskolci Görögkatolikus Cigány szakkollégium, miközben fontos társadalmi feladat felvállalására készíti fel hallgatóit. A miskolci szakkollégium a Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat részeként egy hátrányos helyzetű régióban, a Miskolci Egyetem hallgatói bázisára épülve működik.

Előadásunkban elemezzük és értelmezzük hallgatói bázisunk jellemző sajátosságait: előzetes, az oktatási rendszerben szerzett tapasztalataikat, abból és szociokulturális háttérükből fakadó jellemzőiket. Ismertetjük a szakmai program azon elemeit, melyek erről a bázisról indulva teremtik meg az egyéni fejlesztés alapjait, melyek a tehetséggondozást ugyanúgy szolgálják, mint a hátránykompenzálást: kitérünk a mentori rendszer felépítésének sajátosságaira, az egyéni tanulmányi terv szerepére, a moduláris rendszerű tanulmányi programra.

Bemutatjuk a tanulás egyéni és közösségi útjait, elemezzük a közösségi és szituatív tanulás lehetőségeit és hatásait felsőoktatási környezetben.

A Wlislócki Henrik Szakkollégium kezdete

Bíró Boglárka

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

bodajka@freemail.hu

Kulcsszavak: nevelésszociológia, romológia, szakkollégium

2002-ben egy nyertes Phare pályázatnak köszönhetően az ország egyetlen Romológia Tanszéke elindított egy projektet, melynek címe: „Regionális tehetséggondozás és szakkollégium létrehozása roma hallgatók számára a munkaerő-piaci versenyhelyzet javítása érdekében”.

A Pécsi Tudományegyetem Romológia Tanszéke ennek keretében létrehozott egy tutori rendszert és mellette párhuzamosan egy szakkollégiumot is elindított. A tutori rendszer és a szakkollégium egy ideig egymást támogatva működtek, majd 2003/2004-es tanévre a tutori rendszer lassan „kihátrált” a szakkollégium mögül, így engedve útjára az új szervezetet. Kezdetben fontos kérdés volt, hogy vajon fenntartható-e egy anyagi eszközökkel nem rendelkező kollégium hosszú távon, úgy hogy közben erős szakkollégiummá váljon. Ma már az a kérdés csupán, hogy mitől lehetett ilyen hosszú távon sikeresen működtetni ezt a romológiával foglalkozó szakkollégiumot. Előadásomban a kezdetekről, a fejlődés menetéről, valamint a szakkollégium arculatváltozásairól nyújtok egy összefoglalót.

A cigány szakkollégiumok kutatásának adekvát módszerei

Demeter Endre

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

demeterendre.phd@gmail.com

Kulcsszavak: szakkollégiumi kutatás, cigány szakkollégiumok, módszertan

A szakkollégiumi expanzió során mára jóval több, mint 100 szakkollégium csatlakozik valamilyen módon a hazai és határon túli felsőoktatási rendszerhez. Ez lehetővé teszi, hogy a szakkollégiumok, pontosabban a szakkollégiumok működése összehasonlító tudományos vizsgálatok tárgyává váljon, és sajátos csoportokat alakíthassunk ki a hasonló intézményekből.

Ilyen sajátos csoportnak tekinthetőek a cigány/roma szakkollégiumok, melyek közös ismérveik alapján történő elhatárolása a szakkollégiumi mozgalom többi tagjától fontos kérdéseket vet fel a cigány/roma szakkollégiumok működési mechanizmusával, céljaival kapcsolatban is. Olyan kérdések merülnek fel, mint az etnikai összetétel, felzárkóztatás, nyelvtanulás, ösztöndíjak, közösségszervezés, társadalmi kapcsolatok, hagyományőrzés, vallásosság, alulról/felülről szervezettség, önkormányzatiság, intézményesültség stb. Ezen dimenziók segítségével lehetőség nyílik arra, hogy megállapítsuk, hogy a roma/cigány szakkollégiumokat milyen más intézményekkel, milyen módszertani apparátussal érdemes összevetni, milyen módszertannal érdemes ezeket a szakkollégiumokat összehasonlítani.

A cigány/roma szakkollégiumok esetében érdemes vizsgálni ezen szervezetek belső homogenitását és heterogenitását, azaz, hogy miben hasonlítanak, illetve térnek el az utóbbi két-három évben alakuló roma keresztény szakkollégiumok, illetve a már korábban működő egyéb cigány szakkollégiumokat összehasonlítani.

Mivel már a fentiek rengeteg kutatási kérdést indukálnak, így célszerű tematikusan összegyűjteni a megválaszolható kérdések körét, ez a tematika lehet diszciplináris (pl.: szervezetszociológia, pedagógia, antropológia), de a tematikát adhatja a szakkollégiumok létrejöttének és működésének a folyamata is: alapítás → célok → célcsoport → becsatornázás → erőforrás akkumuláció → szervezeti működtetés → szakmai működtetés. Céлом, hogy ezen tematikák mentén olyan lehetőségeket mutassak be, melyek új nézőpontokat adhatnak, inspirálhatják a kollégákat szakkollégiumi kutatások megvalósítására.

A mobilitás csatornái – a cigány szakkollégiumok

Galántai László

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

galantailasz@gmail.com

Kulcsszavak: szakkollégium, mobilitás, esélyegyenlőség

A kutatás célja a szerveződő cigány/roma szakkollégiumok átfogó vizsgálata. A kiindulópontot a szakkollégium intézménye jelenti. A kérdésfeltevés arra irányul, hogy az egyetemi elitképzés egyik hagyományos szervezetét milyen tartalmakkal gazdagítja, ha a mobilitás biztosítása és a társadalmi esélyegyenlőség megteremtése jelenik meg szempontként. A kutatás eredményeit a bourdieui tőkeelmélet keretében értelmezzük, amikor a szakkollégiumokba való bekerülés lehetséges mintázatára és a kikerülésig elért haszonra kérdezzük rá. A bemeneti oldal vizsgálata a tagság összetételére irányul. Van-e mintázata a cigány/roma szakkollégiumok esetében a bekerülésnek? Mutat-e a bekerülés szabályosságot (szülők iskolázottsága, társadalmi státusza stb.) vagy a tagság heterogén? A család, az addigi iskoláztatás vagy az egyéni preferenciák-e a meghatározóak? A bekerülés szabályosságait keressük a tagság véletlenszerű heterogenitásának lehetőségét is fenntartva. A szakkollégiumi évek során a tagok kulturális és társadalmi tőkéjének jelentős gyarapodása prognosztizálható, ennek differenciált vizsgálata a kimeneti oldal kutatása. A szakkollégiumi évek és az egyetemi sikeresség összefüggései, illetve az utókövetés jelenti a kutatás lehetséges távlatait. A kutatást szakkollégistákkal készült interjúk egészítik ki.

Jezsuita Roma Kollégium és Szakkollégium nevelési és tanulmányi programja

Huszár András Márton

tanulmányi vezető

Jezsuita Roma Kollégium és Szakkollégium, Budapest

huszar.andras@jrsz.hu

Kulcsszavak: tehetséggondozás, értelmiség-képzés, kettős identitás

Az előadásom során a Jezsuita Roma Szakkollégium (továbbiakban JRSZ) tanulmányi programját szeretném bemutatni. Szeretném felvázolni azt a társadalmi környezetet, ami létre hívta a Roma Szakkollégiumokat. Azért is fontos, hogy kitérjünk a környezetre, mivel a Roma Szakkollégiumok a felsőoktatási tanulóikat végző roma hallgatók számára jöttek létre, viszont nem lehet elvonatkoztatni azoktól a tényektől, melyek arra mutatnak, hogy honnan jöttek a hallgatók és milyen esélyeik vannak a Szakkollégiumok nélkül.

A JRSZ három lezárt féléven van túl, mely számos tapasztalattal járt. A tanulmányi programunkat számos külső hatásnak kell alávetnünk és szolgálatába kell állítanunk a diákok előremenetelének. Viszont nem minden esetben tudunk klasszikus szakkollégiumként működni, hiszen több diákunk számára a felsőoktatásban való bennmaradás kulcskérdés. A munkánkkal ezt is támogatnunk kell, a tehetségeket gondozzuk és felkészítjük a diákságot a közéleti szerepre.

Kollégiumunk egyik legfontosabb célja, hogy a roma fiatalok számára olyan identitást erősítő programokat, kurzusokat biztosítson mely a magyar társadalmon belül élő, de cigány identitását büszkén vállaló fiatalokat neveljen. Mindezeket a tanulmányi programunkkal, mentori rendszerrel és a személyes segítséssel tudjuk alátámasztani.

A nyíregyházi Evangélikus Roma Szakkollégium tagjainak kisebbségi identitás-mintázatai

Jenei Teréz

főiskolai tanár

Nyíregyházi Főiskola Pedagógusképző Kar

jeneit@nyf.hu

Kulcsszavak: cigányság, kisebbségi identitás, identitás-mintázatok

A cigány/roma identitás napjainkban a szociológiai, szociálpszichológiai érdeklődés fókuszába került, az utóbbi húsz évben számtalan tanulmány látott napvilágot e témában. A sokféle megközelítésben közös az a felismerés, hogy a többségben meglévő stabil előítéletrendszerrel szemben még nem alakult ki közmegegyezés a cigányok között saját etnikai identitásuk tartalmáról. Egyes kutatók (Csepeli, 1985; Radó, 1995) egyenesen „identitásdeficitről” vagy „negatív identitástudatról” (Havas, 1995) beszélnek. Ezt erősíti meg Bársony János és Daróczi Ágnes is a 2001-es ÉS-vita egyik cikkében: „A romák saját identitástudatuk meghatározásánál általában a külső etnikai nyomás diktálta előítéletes identitáselemek csapdái között vergődnek, melynek összetevő elemei: a nyomor, az üldözöttség, a zene- és tánc hagyomány, a tisztátalanság, az igénytelenség, az agresszivitás és a bűnözés” (Bársony – Daróczi, 2001).

A Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat célja, hogy olyan „cigány identitásukat megőrző, keresztyén értelmiségieket neveljenek, akik sokoldalúan képzettek, szakmai munkájukban magas szintre törekednek, nyitottak a fejlődésre, elkötelezettek egyházi közösségeik képviselőire”.

Kutatásunk célja annak vizsgálata, hogy az Evangélikus Roma Szakkollégium hallgatói milyen kisebbségi identitástudattal rendelkeznek. Hipotézisünk szerint az interjúalanyok önjellemzésében a kettős identitás, az identitásdeficit, valamint a marginális identitás jelenik meg. Az evangélikus roma szakkollégium hallgatóival félig strukturált interjúkat készítettünk. Az önjellemzés során elsősorban arra kértük őket, hogy a cigányokhoz való kötődéseikről, a cigányok iránti érzéseikről, esetleges ellenérzéseikről, valamint arról beszéljenek, hogyan élik meg cigányságukat. Előadásunkban kvalitatív kutatásunk eredményeiről kívánunk beszámolni, amely eredmények birtokában tudatosabban tervezhető az evangélikus roma szakkollégium identitás-megőrző, -erősítő tevékenysége.

A Szegedi Keresztény Roma Szakkollégium bemutatása

Mészáros Ferenc

igazgató

Szegedi Keresztény Roma Szakkollégium

igazgato@szkrsz.hu

Kulcsszavak: KRSZH, kettős identitás, szakmai közösség, keresztény értékrend

A Szeged-Csanádi Egyházmegye a Szegedi Keresztény Roma Szakkollégium alapításával hozzá kíván járulni a közéleti feladatvállalás iránt elkötelezett, aktív társadalmi párbeszédet folytató értelmiségiek formálódásához, akik a szakmai kiválóságot ötvözik a társadalmi és szociális kérdések iránti érzékenységgel. Ez a szándék azonos a többi történelmi egyház által fenntartott, már működő keresztény roma szakkollégiumokéval. Ezért olyan keresztény értékek mentén szerveződő szakmai közösséggé kíván válni, mely roma-specifikus képzési programjával – amellyel, hogy személyre szabottan támogassa hallgatóit diplomájuk megszerzésében – a roma-nem roma párbeszéd melletti elköteleződést segíti.

Evangélikus Roma Szakkollégium

Molnár Erzsébet

intézményvezető, evangélikus lelkész
Evangélikus Roma Szakkollégium
evromszak@gmail.com

Kulcsszavak: szakkollégium, roma hallgatók, egyházak

Milyen speciális módon segítik a roma hallgatókat a felsőoktatási intézmények? Hogyan segítik a történelmi egyházak a felsőoktatásban jelen levő **roma** hallgatókat?

Az alábbi témákat vizsgáljuk:

- Felekezeti roma szakkollégiumok létrejötte, társadalmi-egyházi beágyazottságuk, hallgatói bázis.
- Helyünk a szakkollégiumok között.
- Feladataink, képzéseink, lehetőségeink.
- Programjaink: oktatás, képzés, kompetenciák fejlesztése, személyiség fejlesztése, tehetséggondozás, szabadidős tevékenység, önkéntesség gyakorlása.

Cél: roma értelmiségi fiatalok hatékony, sokoldalú képzése, hogy a roma-magyar együttélést és megbékélést segítse a jelen és a jövő társadalmában.

Segítünk segíteni. Közösségi szolgálat a Görögkatolikus Cigány Szakkollégiumban

Péter Mónika

közösségi szolgálat koordinátora/projektasszisztens
Görögkatolikus Cigány Szakkollégium, Miskolc
pmonika8@gmail.com

Kulcsszavak: cigányság, önkéntesség, szakkollégium

„Az önkéntesség kezdetben teher. És úgy érezzük, hogy semmi értelme. De az idő múlásával a teher átalakul akarattá. Olyan akarattá alakul, amely arra ösztönöz, hogy segítsék és elkezdem élvezni. És az élvezetből születhet olyan eredmény, ami miatt elindultunk.”

(részlet egyik hallgatónk félévzáró munkájából)

A közösségi szolgálat a szakkollégium tanulmányi programjában egy olyan pedagógiai eszköz, amely segíthet elérni, hogy a fiatalok önmagukért és környezetükért tenni akaró és tenni tudó, felelősen gondolkodó, a közösségért a közjóért is dolgozó, tudatos állampolgárokká váljanak.

A fenti idézet jól mutatja a közösségi szolgálat lényegét és működését. Alapvetően azért illesztettük be a tanulmányi programba már az indulástól, hogy a társadalmi felelősségvállalást előkészítse, azt a célt szolgálja, hogy a szakkollégistáink kipróbálják magukat segítő szerepben.

A szakkollégium kapcsolatait kihasználva és a hallgatók javaslatait figyelembe véve kerestünk fel olyan intézményeket, akik fogadták és figyelemmel kísérték a fiatalok segítő munkáját. A közösség érdekében szolgáltak hallgatóink több olyan iskolában ahol jelentős arányban tanulnak hátrányos helyzetű gyerekek, idősek otthonában, cigányok lakta városrészen.

Az intézményi visszajelzések alapján a szolgálatról készült írásos beszámolók és a hallgatókkal történt beszélgetések során az derült ki, hogy a kezdetben az önkéntességet letudni akaró fiatalok számára a másokon való segítség természetessé vált.

„A szakkollégium minket segít, értünk van. Mi pedig másokon segítiink, másokért vagyunk. Ez így természetes. Így kerek az egész.”

(részlet egy másik hallgatónk félévzáró munkájából)

Az előadás a közösségi szolgálat működését és eredményeit ismerteti meg a hallgatósággal.

A Wlislócki Henrik Szakkollégium hátrányos helyzetű cigány/roma hallgatókat segítő programja

Trendl Fanni

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

trendl.fanni@gmail.com

Kulcsszavak: szakkollégium, tehetséggondozás, támogatás, cigány/roma egyetemisták

A magyar felsőoktatási rendszerben köztudottan alacsony arányban vesznek részt és még kevesebben szereznek felsőfokú végzettséget roma/cigány származású tanulók. Még ha bejutniuk sikerül is, sok esetben egy-két év után abbahagyják és kilépnek a rendszerből. Ennek megakadályozására láthatunk egy példát a Dél-Dunántúli régióban.

Az országban felsőoktatási intézmény keretei között elsőként a Pécsi Tudományegyetemen alapítottak olyan szakkollégiumot, melynek célja a hátrányos helyzetű roma/cigány hallgatók segítése volt. 2012 tavaszán olyan pályázati forráshoz jutott a szervezet, melyet az Egyetemre bekerülő hallgatók tanulmányi előmenetelének és diplomaszerezésük megkönnyítésére fordíthat. 2013 februárja és 2015 júliusa között a Wlislócki Henrik Szakkollégium várhatóan 28 hátrányos helyzetű és/vagy cigány/roma hallgatót segíthet diplomához.

A program alapvetően komplex szemléletű, a kooperáció, az egymástól tanulás elvére épül és olyan támogató rendszert szervez a résztvevők köré, amely jó eséllyel akadályozhatja meg lemorzsolódásukat.

Előadásom elsősorban a megvalósuló programot szeretné bemutatni és az első körben felvételt nyert hallgatókat. A projektbe bekerült szakkollégistákat (18 fő) kérdőíven kérdeztem alapvető demográfiai adataikról, családi hátterükről és hogy miért jelentkeztek a Szakkollégiumba.

PÉCSI TANÁRKÉPZÉS

Szekcióvezető: Ambrusné Kéri Katalin

Az Egyetemet és Főiskolát Végzett Magyar Nők Egyesülete pécsi csoportjának története (1934-1944)

Árvai Tünde

PhD hallgató

PTE Interdiszciplináris Doktori Iskola

arvai.tundi@gmail.com

Kulcsszavak: nőtörténet, társadalmi egyesületek, pécsi közélet

Az Egyetemet és Főiskolát Végzett Magyar Nők Egyesülete pécsi csoportjának történetét célzó kutatás a tartalom- és diskurzuselemzés módszertanának alkalmazásával kívánja ötvözni a levéltári forrásokra (alapszabály, közgyűlési jegyzőkönyvek), az egyesület saját kiadású folyóiratára (Magyar Női Szemle) és a korabeli napi sajtó híradásaira (Dunántúl, Pécsi Napló) kiterjedő forrásgyűjtés és a nők helyzetének korabeli kérdéseit tárgyaló szakirodalmi feldolgozások (pl. Karády Viktor, Papp Barbara, Pukánszky Béla) eredményeit. Teszi mindezt azzal a céllal, hogy kiemelje a feledés homályából és elhelyezze a két világháború közötti Pécs nőegyesületi palettán ezt a szervezetet, amely szinte egyedülálló módon elsősorban a tagok szellemi érdeklődését kívánta ébren tartani, amellet, hogy figyelemmel kísérte és lajstromozta a női tudományos munka produktumait. A kutatás nem kizárólag az egyesület történetét és kapcsolatrendszerét kívánja rekonstruálni, hanem feladatának tekinti megismertetni azt a művelt női gárdát (pl. diplomaszerezés helye, foglalkozás, munkahely), amely meghatározó szerepet játszott a város nőnevelésében és közéletében; bemutatni az egyesület céljait (pl. egymás szellemi termékeinek megismerése, állásközvetítés) és a megvalósításukhoz alkalmazott eszközöket (pl. előadássorozatok, ösztöndíjak, kulturális események), hogy mindezen tényezők áttekintésével megvilágíthatóvá váljon milyen jelentőséggel és hatással bírt munkájuk; miként kapcsolódtak az Erzsébet Tudományegyetemhez, és miként hatott annak szellemisége a padja-it elhagyó nőhallgatók későbbi életére.

Diákélet a Pécsi Tanárképző Főiskolán (1962-1982)

Bánáti-Melczer Réka

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

banatimreka@gmail.com

Kulcsszavak: tanárképzés, diákélet, diákkori élmények, kollégiumi élet

1960 és 65 között óriási mértékben megnőtt az egyetemeken, főiskolákon tanuló nappali tagozatos hallgatók száma. Így volt ez a Pécsi Pedagógiai Főiskolán is, amely 1962-től Pécsi Tanárképző Főiskola néven működött tovább. 1962 és 82 között ez az intézmény, a képzéseket illetően, két korszakot élt meg. Az első ciklusban, 1959 és 1964 között bevezetésre került a négyéves háromszakos képzés, ahol egy kötelező szakpár mellé harmadikként a hallgatóknak egy további szakot kellett választaniuk. 1964-től azonban a négyéves kétszakos képzésre tértek át, köszönhetően az 1960-ban megszületett oktatási irányelvek követésének, melynek következtében megkezdődött a főiskolai oktatás tartalmi korszerűsítése, többek között a hallgatói terhelés normalizálása. Ennek eredményeként a 60-as évek közepétől egészen a 70-es évek végig a főiskolának többé nem a lét-nemlét kérdésével kellett foglalkoznia, hanem a tervezéssel és az intézmény fejlesztésével, ill. fejlődésével. Ennek a folyamatnak voltak részesei és egyben aktív résztvevői a pedagógus hallgatók.

Az előadás célja betekintést nyújtani, a főiskolai tanárképzés jellegzetességei keretében, a diákok szervezett főiskolai életébe, a sportban, a különféle rendezvényeken, vetélkedőkön, diákköri konferenciákon elért sikereikbe és kudarcaikba. Továbbá bemutatni szándékozik a hallgatók gólya- és építőtáborokban, külföldi tanulmányutakon, valamint a tanítási gyakorlatok során szerzett élményeit, illetve tapasztalatait. A diákélet tükrében rámutatni kíván mindemellett a főiskolai oktatás politikai ideológiájára, amellyel a következő generációkat felnevelő pedagógusok szemléletét kívánták megteremteni.

A kutatás módszere sajtóanyagok elemzése, elsősorban a rendelkezésre álló diákújságok, valamint a Dunántúli Napló Pécsi Tanárképző Főiskolával foglalkozó cikkeinek tartalomelemzése.

„Az egyetem eszménye és típusai”
Weszely Ödön rektori székfoglalója a Pécsi Magyar Királyi
Erzsébet Tudományegyetemen

Havancsák Alexandra

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

alexandra.havancsak@gmail.com

Kulcsszavak: Weszely Ödön, rektori székfoglaló, az egyetem versenyképessége

Weszely Ödön a pedagógiai pályájának utolsó szakaszában egy pécsi pedagógiai intézet kialakítására törekedett. Szervezői tevékenységét a korábbi pedagógiai irányú tanulmányai, írásai és munkássága után az segíti, hogy a Pécsi Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának dékánjává választják az 1920-as évek derekán. Ezt követően az évtized végén a legmagasabb tisztségig, a rektori székig jut, melynek elfoglalását egy – a korának eszményéhez mérten rendkívül modern megközelítésű – székfoglaló beszéddel teszi meg.

A rektori székfoglaló beszéd – amelyet a pécsi illetékességű Minerva című tudományos folyóirat őrzött meg számunkra – széleskörűen végigköveti az egyetem, mint a nemzeti művelődés legmagasabb rendű intézményének funkcióját, kialakulásának és fejlődésének történetét. Továbbá szemlélteti azokat a célokat, amelyeket szem előtt kell tartania, és az eszközöket, melyekkel elérhetővé válnak a nevezett célok. Ennek végigkövetése után Weszely Ödön székfoglalója zárásaként kitekintést tesz a jövő egyetemének eszménye felé is. A rektori beszédben megfogalmazott gondolatok újtó irányai rendkívül aktuálisak voltak a korszellem pedagógia törekvéseinek tükrében, melyet az előadás igyekszik megvilágítani.

Az előadás céljának tekinti Weszely Ödön életpályájában a Pécsen töltött évek elhelyezésén túl, főként a rektori székfoglalójának nevelés- és oktatástörténeti elemzését, értelmezését az adott időszak sajátosságainak tükrében.

Tanítóképzés és a tanári pálya emlékezete

Egy pécsi tanítóképző intézeti tanár önéletírásának értelmezési lehetőségei

Méreg Martin

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
mereger85@gmail.com

Kulcsszavak: pécsi tanítóképzés, pedagóguspálya, tanítókép

A pécsi tanárképzés 1923-ban induló története nem előzmények nélkül való, hiszen a városban a tanítóképzés ekkor már közel 150 éves hagyománnyal rendelkezett, amelynek minél alaposabb megismerése szervesen illeszkedik az egyetemi tanárképzés történetét feltáró kutatásokba. Előadásomban Schultz Imre, pécsi püspöki tanítóképző-intézeti tanár önéletírásának értelmezésére teszek kísérletet, amelyet 1901-ben, 30 éves jubileuma alkalmából jelentetett meg a *Nevelő Oktatás* 9. számában. Az önéletírás hermeneutikai vizsgálata lehetővé teszi a pedagógusszerep, a tanári identitás és az önreprezentáció kérdéseinek jobb megértését, valamint példát láthatunk arra, hogy maga a személy hogyan éli meg hivatását, hogyan tekint vissza tanári működésére.

A tanulmány hipotézise szerint a történetírás és a neveléstörténet funkcióinak korabeli felfogása és az autobiográfia létrehozásának motivációi, valamint ezen szövegek narratív stratégiái lényegében megegyeznek. A történelemtanítás és a tanítóképző intézeti neveléstörténet célja az volt, hogy példaképeket állítson, követendő mintát nyújtson a leendő tanítók számára: első-sorban az értékközvetítés pedagógiai elve érvényesült e tárgyak tanítása során. Feltehető, hogy ugyanezen elvek, motivációk működnek akkor is, mikor egy pedagógus a saját életének történetét az írott szöveg közegébe transzformálja, az általa megélt valóságot történetté alakítja.

A vizsgálat elméleti keretét az autobiográfiával, a narratív pszichológiával és a tanári professzióval foglalkozó szakirodalom adja, amelyek eredményeit alapul véve a tanulmány a tanári identitás elemeit a szöveg megalkotásának sajátosságain keresztül igyekszik megragadni. A narráció elemeinek vizsgálatához kísérletet teszek egy olyan kategóriarendszer kidolgozására, amely lehetővé tenné a szöveg tartalmi és strukturális elemeinek elkülönítését és a közöttük levő viszonyrendszer vizsgálatát, ebből kiindulva pedig rá lehetne mutatni a tanári önkép konstruálásának egyedi és általános vonásaira.

A pécsi testnevelés tanárképzés története

Papp Péter

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

petipapp80@freemail.hu

Kulcsszavak: testnevelés szak, képzés, követelmény

A kutatás célja számomra az, mivel én is a Pécsi Tudományegyetem Tanárképző karán, testnevelés szakán végeztem, kíváncsi vagyok, hogy elődeim milyen képzésben részesültek, hogyan tettek sikeres felvételt, milyen tantárgyakat tanultak, miben változott a képzés, tudnak-e többet az utánam végző hallgatók. Miben változott, ha egyáltalán változott a bekerülési szisztéma, a Bologna képzés előnyei, hátrányai.

A kutatás módszere az orál history, amit a személyes kapcsolatok elbeszéléseiből építek fel, és természetesen a saját négy év tapasztalatait fogom elbeszélni. A másik fontos szempont a könyvtári és levéltári dokumentumok felkutatása és elemzése. Sajnos kevés forrást találtam eddig a kutatásom során, de amiket találtam fontos eleme lesz a kutatásnak.

A Pécsi Tudományegyetem tanárképző karán, testnevelés szakán végeztem 2003-ban. Részletesen analizálom a felvételi-alkalmassági vizsgák, és az orvosi vizsgálatok fontosságát, illetve létjogosultságát. Miért is volt fontos ezeknek a megléte és miért is rossz jelen helyzetben az, hogy a testnevelés érettségi elég ahhoz, hogy bejusson a hallgató a képzésre. Mi a követelmény egy alkalmassági vizsgán, és milyen gyakorlatokból állt a felvételi.

Szemléltetem az új felsőoktatási képzést (Bologna – képzés) előnyeit és hátrányait. Kiemelt szerepet szánok a testnevelés érettséginek, amelyet 9 éve rendszeresen felügyelek és magam is készítem fel tanítványaimat egy-egy érettségi vizsgára. Véleményem szerint a jelenlegi testnevelés érettségi vizsga nem alapozza meg kellően a korábbi felvételi vizsga követelményét és a későbbi sikeres egyetemi szak elvégzését. Részletesen szemléltetem az érettségi vizsga követelményrendszerét.

A Pécsi Tudományegyetem BTK és TTK épületegyüttesének létrejötte

Somodi Imre

tudományos segédmunkatárs

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

imresomodi@gmail.com

Kulcsszavak: egyetemi létesítmények, kampusz, építéstörténet

A Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara és Természettudományi Kara a magyar tanárképzés nagy hagyományokkal rendelkező, jelentős intézményei. A két kar egy impozáns kampuszon fekszik, ahol az oktatási célokat szolgáló épületek mellett sportpálya, tornacsarnok és botanikus kert is található. A PTE BTK és TTK jogelődjei 1950 óta birtokolják ezt az épületegyüttest és a hozzá tartozó kertet. Ám az épületkomplexum már 1950 előtt is oktatási célokat szolgált: 1914-től 1948-ig a jezsuita Pius Gimnázium, 1948-tól 1950-ig pedig jogutódja, az állami Janus Pannonius Gimnázium működött benne.

Az előadás elsősorban levéltári dokumentumok és a rendelkezésre álló másodlagos források elemzésével kívánja végigkövetni ezen épületegyüttes kialakulásának történetét. A központi épületet (mai A és E épület) 1913-ban kezdték építeni egy püspöki szőlőbirtokon Pilch Andor tervei nyomán. Az épület legnagyobb részét 1914-re befejezték, de az első világháború okozta nehéz gazdasági helyzetben a hiányzó részek megépítését elhalasztották. A modern, kiváló infrastrukturális felszereltségű épületben nyert elhelyezést 1914-ben a Pius Gimnázium, a hozzá tartozó internátus, és az intézményt működtető Jézus Társaság pécsi rendháza. A félbemaradt építkezés 1926-1927-ben folytatódott, amikor megépült a hiányzó nyugati szárny fele, 1927 és 1930 között pedig az eredetileg az iskolához tartozó templom. Az 1930-as években az épületet renoválták, részben átalakították, majd az évtized második felében sportpályákat és botanikus kertet létesítettek az épület mögötti területen. Azt követően, hogy az épület a PTE BTK és TTK jogelődjeinek kezelésébe került, további építkezésekre került sor: új oktatási épület (mai C épület), gyakorló iskola (mai B épület), kollégium (mai D épület), aula és sportcsarnok létesült az immár kampuszként funkcionáló területen.

Weszely Ödön oktatói tevékenysége a Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem pécsi időszakában

Szűcs Ildikó

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
amda3szimm@freemail.hu

Kulcsszavak: pedagógia, kultúra és átszármasztása, gyermektanulmány

A kutatás során szeretném feltárni az egyetem bölcsészettudományi karának pécsi időszakában Weszely Ödön pedagógia professzori és rektori tevékenységét, a tanárképzés korabeli tartalmát és körülményeit, rögzített eseményeit.

Döntően leíró, inkább kvalitatív kutatásom mennyiségi elemei hallgatói, tanulmányi adatokra vonatkoznak.

Elsősorban az egyetemen fellelhető levéltári dokumentumok, könyvtári, helytörténeti források áttekintésére, Weszely saját műveire támaszkodom, mint elsődleges forrásokra: egyetemi tanácsi, tanszéki ülések jegyzőkönyvei, hallgatói törzskönyvek és más quaestura iratok.

Másodlagos források közül Németh András Weszely Ödönről írt monográfiája és Weszely korabeli folyóiratokban megjelent írásai, kortársakkal való szakmai kapcsolatait jelző témák, disputák, pl. a Magyar Paedagogia egyes számaiban megjelent írások.

A kutatás bemutatása során az egyetem történetének és Weszely szakmai életútjának találkozása, a dokumentumok elemzése képezi a fő részt, a pécsi pedagógusképzésről gyűjtött anyag ismertetése esetenként kiegészítve helytörténeti vonatkozásokkal, az egyetem és a város kapcsolatával (pl. gyakorló intézmény).

Röviden az egyetem Pécsre kerülése, feltételei, majd a Bölcsész- és Történettudományi Kar indulásának körülményeit vázoló. Weszely Ödön miként kapcsolódott be a kar munkájába. Választ keresek a következő kérdésekre: hogyan jelentek meg a herbartianus pedagógia és a reformpedagógiák, a gyermektanulmány, a módszertan a korabeli pécsi egyetem pedagógusképzésében. Milyen volt a kar hallgatóinak oktatókkal való kapcsolata, közösségi élete, szakmai felkészülése.

Végül milyen hozadéka lehet mindennek mai tanárképzésünkre, miért volt Weszely személye és pedagógiája akkor nagy hatással, és miért érdemes őt és gondolatait, munkáját felidézni és emlékezetünkben tartani ma.

A gyakorló tanárképzés működése Pécsen a Horthy-korszakban

Vörös Katalin

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

xvoros.kata@gmail.com

Kulcsszavak: pécsi tanárképzés, gyakorló iskola, Horthy-korszak

Az első világháborút követő trianoni békeszerződés következtében módosult a magyar felsőoktatás intézményhálózata. A kolozsvári tudományegyetem Szegedre, a pozsonyi Pécsre költözött. A „menekült egyetemek” ugyan szellemi tőkájukat nagyrészt magukkal hozták, de anyagi infrastruktúrájukat újra fel kellett állítaniuk. Az újjászerveződő felsőoktatást (ezen belül a tanárképzést is) a dualizmus oktatási rendszeréből építkezve kívánták a klebelsbergi „konzervatív modernizáció” szolgálatába állítani. A vágyott kultúrfölény megvalósításában magától értetődően alapvető szerepe volt a tanároknak. A fővárosi és vidéki egyetemek pedagógia professzorai sokat tettek a neveléstudományi diszciplína fejlődéséért és a hallgatók korszerű elméleti képzéséért egyaránt. Az egyetem falai között elsajátított elméleti, módszertani tudás gyakorlati hasznosításában az 1924 után sorban megszervezett gyakorló iskolák voltak hivatottak utat mutatni a jövő tanárai számára. Előadásom célja a gyakorlati tanárképzés bemutatása a Pécsi Magyar Királyi Középiskolai Tanárképzői Gróf Széchenyi István Gyakorló Reáliskola működésén keresztül, kiemelve a sajátosan helyi pedagógiai jegyeket.

A vonatkozó szakirodalom (Ladányi Andor, Kelemen Elemér, Nagy Péter Tibor, Keller Márkus, Németh András stb.) széleskörű feldolgozásával, valamint a gyakorlóiskola értesítőinek kritikai elemzésével a pécsi tanárképzés két világháború közötti működésének egy releváns területét kívánom bemutatni. Előadásomban a következő kérdésekre keresem a választ: Milyen épült be a gyakorlati képzés a tanárképzés egészébe? Milyen szerepet szántak a gyakorlóiskolának a korszakban, illetve ténylegesen milyen funkciókat töltött be a jövő tanárainak nevelésében? Hogyan épült fel a gyakorló tanárképzés az adott intézményben? Kik voltak a vezető tanárok a pécsi reáliskolában? Végeztek-e tudományos munkát, és ha igen, pontosan milyen területeken? A tanárjelöltek milyen képességű és származású diákokkal találkoztak? Hogyan hatott a gyakorló iskolában végzett munka a pedagógia, mint tudomány művelésére? Fontos azonban látnunk, hogy gyakorlóiskola a tanárjelölt hallgatók mindössze töredékének tudott képzési helyet biztosítani, ami a tanárképzés rendszerének egy fontos hiányosságára is felhívja a figyelmet.

NEVELÉSSZOCIOLÓGIA 1.

Szekcióvezető: Orsós Anna

Iskola múlt időben

Andl Helga

egyetemi tanársegéd

PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék

helga.andl@gmail.com

Kulcsszavak: kistelepülés, kisiskola, hátrányos helyzet

A vizsgált iskola – egy hátrányos helyzetű település kisiskolája – 2008-ban bezárt, jogutód nélkül megszűnt. Miért tűnik érdekesnek – tudományos szempontból is indokoltnak és érvényesnek – egy kisiskola bezárásáról való megszólalás?

Részben azért, mert az esettanulmány olyan narratívum, amelynek a tudományos megszólalásban való szituáltsága kétségekkel terhelt (Flyvbjerg, 2006). Elegendő arra gondolnunk, hogy az esetleírás és esettanulmány műfajhatárai mennyire bizonytalanok, vagy arra, hogy az esettanulmányt többen inkább a kutatás előkészítő szakaszához, semmint a kutatáshoz magához kötik. Ettől függetlenül – bár a rövid előadás felvet beszédmódra vonatkozó polémiát, alapvetően nem erre koncentrálnak.

Másfelől a kisiskola terminusa elmozgó fogalom: korántsem stabil és körülhatárolt, inkább *sejtett* tartalomról van szó, ezért különösen izgalmas konkrét elemzésekkel feltölteni, módosítani, újraértelmezni. Hiszen a terminus mindeközben nem érdektelen: használatba vett fogalom, amely jelentésváltozásai során maga is állandóan újrarendezi a megszólalásokat, azok ideológiai mezejét, és úgy tűnik, olykor az aktuális oktatáspolitikai irány, gondolkodás érzékeny mérője is az ehhez való viszonyulás.

Végezetül a helyi társadalmak feltárása a nevelésszociológiaiak nevezett széles és multidiszciplinaritáson alapuló eszköztárral (amelyben többek között szociológiai, neveléstudományi, pedagógiai, település-antropológiai, demográfiai, történeti elemek is jelen vannak) egy viszonylag szűk, vagy legalábbis fókuszált kutatási tárgy esetében valósulhat meg igazán. És ezzel együtt, amint az az esettanulmányok sajátja: egyszerre válhat megmutathatóvá és elemezhetővé egyedi és tipikus.

Az esettanulmány készítésekor megfigyelésre, interjúk, dokumentumok és statisztikai adatok elemzésére támaszkodtunk. Ezek alapján kívántuk feltárni az iskola bezárásához vezető döntés okait, motivációit, az intézmény megszűnésének következményeit, s a helyben megvalósuló – kiemelten a hátrányos helyzetű tanulóakra irányuló – tanulássegítés egy alternatív lehetőségét.

A kritikai gondolkodás esélyei a tanteremben

Fábián Gyöngyi

egyetemi adjunktus

Pannon Egyetem

kredit_kiado@yahoo.co.uk

Kulcsszavak: kritikai gondolkodás, osztálytermi környezet, kulturális antropológia

A tanuló szemszögéből vizsgálva korunk versengő ideáinak, értékeinek és koncepcionális világának káoszában a gondolkodás, és ezen belül a kritikai gondolkodás egyre inkább az egyéni identitás alakításának kulcskompetenciái közé sorolható, amely döntően meghatározza az egész életen át tartó nem formális és informális tanulási folyamatok minőségét.

Az előadás arra keresi a választ, hogy a tanár által teremtett tanítási környezet mennyire képes segíteni a tanuló kritikai gondolkodásának fejlődését. A kritikai gondolkodás osztálytermi esélyeit latolgató megközelítés megelőző kutatási eredmények hiányában a téma iránti érdeklődés felkeltését célozza meg, és a figyelmet az osztálytermi környezetnek a kritikai gondolkodás fejlesztésében játszott meghatározó szerepére kívánja irányítani, különös tekintettel a mindennapi osztálytermi kommunikáción keresztül felszínre jutó mikrocsoport szintű kritikai gondolkodás egyes lehetőségeire és gátjaira.

A kritikai gondolkodás fogalmi kereteinek meghatározását követően az osztálytermi környezet sajátosságainak bemutatására kerül sor. Az elvégzett mikro kutatás kulturális antropológiai kutatások eredményeiből kiindulva reflexiós gyakorlatba vonja be a résztvevőket, akik csoport szinten idézik fel a korábbiakban egyénileg megtapasztalt osztálytermi kultúra kollektivistá és individualista sajátosságait. Az eredmények a vizsgált környezetek vegyes, kollektivistá és individualista jellemzőkkel leírható képét vázolják. A beszámolók jellemzően nem a kritikai gondolkodást támogató humán környezet világát mutatják be.

A kis mintán végzett kutatás eredményei nem adnak lehetőséget az Magyarországon folyó oktatás osztálytermi környezetének általános leírására, ugyanakkor a bemutatott eljárás ismételt alkalmazása az oktató számára bepillantást nyújthat a mindenkor adott oktatott csoport által megtapasztalt oktatási mikrokörnyezet egyes sajátosságaiba.

Szociális kompetencia és iskolai elégedettség

Gelencsérné Bakó Márta

egyetemi tanársegéd
Kaposvári Egyetem
marti-bako@freemail.hu

Kulcsszavak: szociális kompetencia, iskolai elégedettség, iskolai légkör

A szocializáció során a család mint modell, rendkívül meghatározó. A szociális jártasságok kialakításában és fejlesztésében azonban jelentős szerepe van az iskolának, ezen belül a megfelelő iskola légkör kialakításának. Elősegítheti vagy visszaszoríthatja az iskolai beilleszkedést. Abban az iskolában, amelyben jól érzik magukat a diákok, jó a légkör, kötődésük is megfelelő. Ezen ismeretek birtokában jelöltem ki kutatásom célját, mely során a szociális kompetencia fejlődésének jelentősége és az iskolai elégedettség közötti összefüggést vizsgálom.

A téma elméleti megközelítése során bemutatom a hazai és a nemzetközi szakirodalom által a szociális kompetencia helyét a kulcskompetenciák és a személyiség kompetenciák rendszerében, ismertetem a fogalmát, a fejlődését, fejlesztését, többek között B. H. Schneider, D. F. Tunstall, T. M. Scott, Nagy J., Zsolnai A., Kasik L., Konta I. munkái alapján. Rávilágítok a társadalmi törekvések fontosságára, az iskolai és az otthoni normákból fakadó eltérések kiegyenlítésére, továbbá a különböző irányú és szintű kapcsolatrendszerek, kapcsolati háló kialakulásának szükségszerűségére.

Kutatási módszereim: megfigyelés, kikérdezés, írásbeli kikérdezés, dokumentumelemzés.

A konferencián ismertetem a kutatás adatfelvételének fő irányvonalát, továbbá annak rész-eredményeit SPSS alkalmazásával. A kérdőíves kikérdezés a kutatás folyamatában lehetőséget biztosít arra, hogy egyes kérdések vonatkozásában összefüggést tárjak fel a tanulók, a szülők és a pedagógusok válaszaiban.

Az összegzés során értékelem a kutatást a hipotézis helytállóságára.

Bizonyosságot kívánok szerezni arra vonatkozóan, mely szerint a szociális kompetencia lehetőségét biztosít az iskolai elégedettség érzésének kialakításában, továbbá a társadalmi beilleszkedés zavartalanságában.

A „Z” generáció szabadidő eltöltési szokásainak vizsgálata

Kanczler István

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

redfox@index.hu

Kulcsszavak: mozgás, számítógép, Z generáció

Az internet, a számítógépes játékok és a közösségi oldalak egyre inkább hatalmi pozícióba kerülnek a fiatalok életében. Ha ez a folyamat tovább erősödik, az gátolja vagy segítheti egy egészséges, termelékeny generáció felnövekedését?

Korunk kiemelkedő problémája egy mentálisan és fizikailag jó állapotban lévő nemzedék felnevelése. Vizsgálatom alanyai a mai modern technokrata társadalom általános iskolásai. Ők azok, akik már beleszülettek a technikai világba, akik a babacsörgővel együtt már az egérrel és a billentyűzettel játszadoxva nőnek fel. Ők a „Z” generáció tagjai.

A kutatás módszere: Egy húszezres kisváros, Paks általános iskolásait kérdeztük legfőbb szabadidő eltöltési szokásairól. A paksi Bezerédj Általános iskola tanulóinak 90 %-a (269 fő) vett részt a vizsgálatban, harmadik osztálytól-nyolcadikos (8-14 éves) korig. Olyan gyűjtőfogalmakból álló 20 kérdéses kérdőívet töltöttek ki mindannyian, ami összefoglalta az adott korosztály legfőbb szabadidő eltöltési szokásait. A saját szerkesztésű kérdőív 50-50 % arányban tartalmazott fizikai aktivitáshoz kapcsolódó mozgástevékenységeket és helyváltoztatás nélküli, elsődlegesen az internethez és számítógéphez köthető szabadidő eltöltési módokat.

A kutatás elsődleges forrásai Tari Annamária, Ábrahám Júlia és Tábori Tímea tanulmányaira alapultak, míg másodlagos forrásként Aszmann Anna, Perényi Szilvia és Ács Pongrác munkáit használtam. A kutatás (várható) főbb eredményei: Kiemelt fontosságú egy adott populáció gyermekei mozgásos cselekvésekre irányuló attitűdjének feltárására. A kutatás megkezdésekor azt feltételeztem, hogy az évek előrehaladtával egyre inkább tolódik el a kedveltségi szint a fizikai aktivitás felől a számítógép adta kikapcsolódás irányába. A másik feltételezés a nemek közötti különbségekre irányult, miszerint a lányok nem vonzódnak olyan intenzíven a mozgásos cselekvések szabadidő eltöltésének lehetőségei felé, viszont náluk kevésbé váltja fel a kommunikáció élő szóbeli lehetőségét a virtuális világ.

A bajor középiskolák közötti átjárhatóság elméletben és gyakorlatban

Lennerné Patkó Ildikó

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

lenner@cellkabel.hu

Kulcsszavak: középiskolai rendszer, átjárhatóság, esélyegyenlőség

A középiskolák közötti átjárhatóság és az oktatási rendszeren belüli esélyegyenlőség egymással szorosan összefüggő meghatározók. Jelen kutatás Bajorországban vizsgálja a középiskolai szerkezetet és a különböző iskolatípusok közötti váltás jogszabályi hátterét. Az átjárhatóság jogszabályilag biztosított kereteire vetítem egy bajor kisváros tanulóinak, valamint tanárainak a véleményét esettanulmány jelleggel. A kutatás során arra keresem a választ, hogy a bajor középiskolai rendszerben gyakorlatilag is megvalósul-e az iskolák közötti átjárhatóság vagy csak elviekben, jogszabályi szinten létezik.

A kutatás alatt jogszabályi tartalomelemzést, a témához kapcsolódó pedagógiai szakirodalom feltárását és interjúk feldolgozását végeztem el.

A kutatás elsődleges forrásai az iskolaváltással kapcsolatos jogszabályok: Beschlüsse der Kultusministerkonferenz, Schulordnung für die Grundschulen und Hauptschulen in Bayern, Schulordnung für die Gymnasien in Bayern.

Németországban az iskolai átjárhatóság kérdésével az esseni egyetem egyik kutató csoportja foglalkozik (Bellenberg, Hovestadt, Klemm 2000.), a Max-Planck-Intézet (Cortina, Baumert, 2008.), valamint a Bertelsmann Stiftung (Bellenberg, Forell, 2012.)

Hazánkban a német modell jelenleg kevésbé kutatott területe a pedagógiának, még az 1990-es években születtek ezzel kapcsolatos írások (Forray R. Katalin, 1995; Szebenyi Péter, 1997).

A bajorországi középiskolák közötti átjárhatóság vizsgálata során kiderült, hogy jogszabályok által biztosított a tanulók számára az átjárhatóság. A feldolgozott interjúk igazolják, hogy a későn érő tanulók (Spätzünder) is lehetőséget kapnak arra, hogy a lehető legmagasabb iskolai végzettséget megszerezzék. A módosítás lehetősége magában hordozza a tanuló képességeinek hatékony fejlesztését, valamint mindenki megkapja az esélyt arra, hogy az életcélját megvalósíthassa.

Irodalomtankönyvek tartalmának változás-vizsgálata

Paksi László

egyetemi tanársegéd

Pannon Egyetem

paksilaci@gmail.com

Kulcsszavak: tankönyvek, irodalomtanítás, tartalomelemzés

Ahogy Széplaki György is megfogalmazza, nagyon fontos a pedagógusok egyéni felelőssége a tankönyvválasztásban, hiszen a tankönyv legfőbb funkciója, hogy a gyerekek mindennapi tanulását segítse, valamint hatékonyan szolgálja mind az iskolai, mind az otthoni tevékenységeket. (Széplaki, 2007: 80) Ez a követelmény minden korszakban igaz a tankönyvekre.

Előadásomban az 1980-as években lezajlott „Tankönyvháború” során előtérbe került két irodalomtankönyv (Mohácsy Károly; Szegedy-Maszák Mihály és munkatársai) 10. évfolyamos kötetének elmúlt 30 évben megjelent kiadásai (3-3 könyv) tartalmának változás-vizsgálatát választottam, melyet kiegészíték a Fűzfa Balázs nevéhez köthető új szemléletű irodalomtankönyv vizsgálatával. Az elemzéshez Fischerné Dárdai Ágnes és Kojanitz László munkásságát és a 2006-os *A tankönyvi tartalmak változás-vizsgálata* című projekt során alkalmazott szempontrendszerét használtam fel.

A vizsgálat eredményei képet adnak arról, hogy a két tankönyv 10. évfolyamos középiskolásoknak íródott változata milyen főbb változásokon (tartalom; az ismeretanyag változása, nehézségi szintje; nyelvezet; didaktikai apparátus; ábra- és képanyag; kérdések, feladatok) ment keresztül az elmúlt évtizedekben.

Elmondható, hogy az 1990-es, 2000-es évek tankönyvei irodalom-felfogásukban, irodalmi művek értelmezéséhez való viszonyulásukban korszerűsödtek, az adott időszak tartalmi szabályozásának megfelelően változtak tartalmilag. Összességében az is elmondható, hogy a változások ellenére az új generációk igényeinek legjobban a néhány éve újonnan készült irodalomtankönyv felelhet meg.

Széplaki György (2007): *Levelek az irodalomtanításról*. Trezor Kiadó, Budapest.

Történelmi tájékozódás időben az általános iskola 5-8. osztályában

Ravaszné Mitzki Erzsébet

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
erzsebet.mitzki@gmail.com

Kulcsszavak: történelem idő, tájékozódás időben, longitudinális mérés

A kutatást a 2008-2009-es tanévben kezdtem el egy pécsi iskolaközpontban. A célom az volt, hogy feltárjam, hogyan tudnak az általános iskolában tanuló gyerekek a történelmi időben tájékozódni. (Teljes kutatásom kiterjed a térre és a történelmi szókincs fejlődésére is.) Célom továbbá a feltárt eredmények tükrében a pedagógusoknak segítséget adni a tanulók fejlesztésére a témakörben.

A kutatáshoz sajátos feladatlapok készültek, ezek szerkezete a méréssorozat során azonos maradt. A méréseket évi két alkalommal, januárban és májusban végeztem el a célcsoportokkal. (Jelenleg egy mérés van hátra, ami 2013 májusában lesz.) Ezt követően történt a feladatlapok értékelése, részletes, összehasonlító elemzése mérésről-mérésre, illetve az azonos osztályok, évfolyamok fejlődésének vizsgálata, elemzése. Az értékelések összefoglaló elemzése írásos formában is elkészült minden alkalommal. A mérések összehasonlíthatók, így az eredmények folyamatosan diagnosztizálhatók, a hiányosságok könnyen észrevehetőek.

A történelmi tájékozódás időben feladatlapok a következő fő kérdéskörökre oszthatók:

1. történelmi események elhelyezése századokban
2. történelmi események között eltelt idő
3. történelmi események időrendi sorrendje
4. két történelmi esemény közül mi volt előbb?

A felsorolt témakörökön kívül párhuzamosság vizsgálata is megjelenik a feladatlapokban.

A kutatás az elemzések során eredmények tükrében nyomon követi tanulócsoportok és tanulók fejlődését a témában, és lehetőséget ad arra, hogy átgondoljuk a téma tanításának lehetőségeit, koncentrálhatunk a gyengébb pontok hatékonyabb tanítására.

NEVELÉSSZOCIOLÓGIA 2.

Szekcióvezető: Forray R. Katalin

A kriminálandragógia alapkérdései, aktív együttműködésre alapozott tanulás a börtönökben

Berényi Ildikó

PhD hallgató

ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

berenyi.ildiko@gmail.com

Kulcsszavak: börtön, fogvatartás, reszocializáció

Doktori kutatásom központi kérdése, hogy van-e létjogosultsága a kriminálandragógiának a büntetés-végrehajtásban. A fogalomrendszer tisztázatlansága jellemző; számos egymástól eltérő fogalomértelmezés él: rabnevelés, kriminálpedagógia, kriminálandragógia.

Kutatási probléma: Hogyan és milyen módon valósul meg az elítéltek reszocializációs nevelése a szabadságvesztés büntetés ideje alatt? A foglalkoztatás keretében a büntetés-végrehajtási szervezet biztosítja az alapfokú iskolai oktatást, szakirányú képzést, munkáltatást, terápiás foglalkozást, művelődési, szabadidős, sport-, személyiségfejlesztő és gyógyító, rehabilitációs programokon való részvétel lehetőségét, de annak mibenlétét, elemeit és működését nem részletezi kellő pontossággal.

Jelen konferencián tervezem bemutatni első empirikus kutatásom eredményeit, amit az egri női börtönben végeztem, „kreatív kézműves” foglalkozás sorozat keretében. Antropológiai jellegű, résztvevő megfigyelői munkára vállalkoztam, terepmunkám zárásaként kérdőíves adatgyűjtési technikát alkalmaztam, azt vizsgáltam, hogy a fogvatartásuk előtt/alatt milyen képzéseken vettek részt, hogyan vélekednek a tanulási formákról. Mélyinterjút készítettem két elítélttel.

A kutatás továbbfejlesztésének első lépéseként megkezdtem kutatásomat a Váci Fegyház és Börtönben, ahol a differenciált büntetés-végrehajtási rezsím kialakítására törekedtek, a rezsím nem működik, szeretném okait bemutatni előadásomban. A kutatás másik felében a társadalmi integráció javításának elősegítésére, potenciális módszerként filmterápiát tervezek önkéntes résztvevők segítségével, melynek témáit az életutakat prezentáló filmek adják, megvitatásukra fókuszcsoportos beszélgetés keretében kerül sor. Az egyéni életutak segítése a társadalom számára is komoly előnyöket jelentene.

Az időjárás oktatása a földrajzkönyvekben és a mindennapokban

Buránszkiné Sallai Márta^{1,2} – Mika János^{2,3}

¹Országos Meteorológiai Szolgálat

²Eszterházy Károly Főiskola, Neveléstudományi Doktori Iskola

³Eszterházy Károly Főiskola, TTK, Földrajz Tanszék

sallai.m@met.hu, mikaj@ektf.hu

Kulcsszavak: földrajzoktatás, környezeti nevelés, kulcskompetenciák

Előadásunk négy vonatkozást érint. Elsőként megmutatjuk, hogy milyen időjárási események befolyásolják mindennapi életünket, és ezekről hol, milyen időelőjellel és megbízhatósággal találunk előrejelzéseket. A második kérdéskör az, hogy a mai földrajz tankönyvek mennyire teljesek és korszerűek ebből a szempontból. A harmadik kérdés, hogy e hiányosságok tanórai kiegészítése mellett, amivel a meteorológia tárgyi ismereteit tudjuk korszerűbbé tenni, milyen további nevelési célokat érdemes kitűzni és megvalósítani. A negyedik téma az, hogy miképpen használható fel az időjárás iránti érdeklődés a tantárgyaktól függetlenül (minden tantárgyi órán) fejlesztendő kulcskompetenciák erősítésére. Az első kérdést minden tanárnak és a diáknak érdemes ismernie, de ebben is a tanáré lehet a vezető szerep. A tankönyvek kritikája nemcsak a nemsokára talán újraírható kötetek miatt lényeges, de a (korosztályra tekintettel is) kimaradt ismeretek internetes fellelhetősége okán is. A környezeti tudatosságba egyrészt érdemes végre beemelni a kockázatok értelmes kezelésének fontosságát csakúgy, mint az időjárási szélsőségek alakulása és az emberi tevékenység közötti – nem mindenben egyértelmű – kapcsolatát is. Végül, mind a kilenc kulcskompetencia erősíthető egy-egy olyan lehetőséggel, mint például az idegen nyelvű előrejelzések felkutatása az interneten családi vakáció előtt, vagy az időjárási eredetű katasztrófák idején tapasztalható társadalmi összefogás, mint a szociális kompetenciát erősítő példa. Előadásunk első és harmadik témakörének meteorológiai tartalma rövidesen megjelenik a Természet Világa idei első számaiban, míg a másik két témakört írásban eddig még nem tárgyaltuk.

Klímaváltozási ismeretek oktatása és mérése

Kiss Barbara^{*} - Kovács Enikő

tudományos segédmunkatárs, ^{*} tanár

Eszterházy Károly Főiskola, TTK, Földrajz Tanszék

^{*}Figedy János Általános Iskola, Noszvaj és Gárdonyi Géza Tagiskola, Novaj

kiba5@freemail.hu, eniko.kov@gmail.com

Kulcsszavak: éghajlatváltozás, oktatás, tesztelés, értékelés

Az éghajlatváltozáshoz való társadalmi alkalmazkodást már az általános iskolában el kell kezdeni. Egy ezt célzó prezentáció-sorozat (Mika et al., 2010) és saját tesztkérdéseink felhasználásával két iskola 6. és 7. osztályaiban, három fordulóban mértük a foglalkozások előtti tudásszintet, valamint a közös feldolgozást követően, a teszteredmények százalékos javulását, illetve, a második tesztet egy év múlva megismételve, az ismeretek maradandóságát. Az ismeretek átadásán túl, törekszünk a problémák iránt érzékeny, a megoldásban, helyben is aktívan kezdeményező tanulói attitűd kialakítására. Az általános iskolák osztályaiban a tanulókat felmérve megállapítható, hogy az igen szerény előzetes tudást alig néhány óra ismeretközléssel kielégítő tudásra lehetett felhozni.

Más megközelítésben az is tény, hogy az általános iskolai képzés - a fenti projektek nélkül - nem nyújt kellő tudást a tanulóknak. Amikor ennek okát a magyarországi tankönyvekben kerestük; kiderült számunkra, hogy azokban igen kevés ismeret található a klímaváltozás témaköréből. Ugyanakkor, tanulságos, hogy az egy év elteltével ellenőrzött tudás kis mértékben haladta meg a képzés előtti szintet.

E tapasztalatok birtokában, további munkánk célja egy oktatási segédanyag iskolai kipróbálása és a tapasztalatokkal együtt történő közreadása, amelyek elősegítik az általános iskolás tanulók éghajlatváltozással kapcsolatos ismereteinek elmélyítését, valamint környezettudatos gondolkodásuk, magatartásuk kialakulását. Aktivizálni szeretnénk a diákokat, hogy felkeltsük bennük az igényt a közvetlen cselekvésre. A tanárok számára pedig szeretnénk megmutatni, hogy a földrajztanítás, mint közvetítő közeg hogyan legyen jelen e témakör körülményében.

Múzeum és iskola partnersége az oktatásban: A „Science Museum and School” training tanulságai

Mártfai Márta

könyvtáros-tanár

Vasi Múzeumbarát Egylet, Szombathely

martmarta@freemail.hu

Kulcsszavak: múzeum, múzeumpedagógia, iskolai partnerség

A múzeum lényegében egy közösség tárgyi, természeti és szellemi értékeinek gyűjtő- és bemutatóhelye. Ezen az alapon hagyományosan szívesen kapcsolódnak múzeumi szakemberek az oktatáshoz, a 90-es évektől pedig deklaráltan az iskolai nevelés egyik alternatív terepeként is szeretnek megmutatkozni a múzeumok. Ennek a törekvésnek eszköze a múzeumpedagógia. Előadásomban a múzeumpedagógiát és a múzeumban lezajló, múzeumpedagógusok által megtervezett foglalkozásokat úgy szeretném bemutatni, mint az iskolai nevelés kisinasát, amely segít az iskoláknak abban, hogy megfeleljenek a modern társadalmi elvárásoknak. Előadásaimban alapként használnám Maria Xanthoudaki és Jens Dolin a tréningen elhangzott következtetéseit, kiegészítve a saját személyes tapasztalataimmal.

Előadásomban arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy a napjainkban oly gyakran emlegetett kompetenciafejlesztésnek és az önálló tanulásnak kiváló helyszíne lehet a múzeum.

A legfontosabb kérdések, amelyeket szeretnék körbejárni: Miben adhat újat a múzeumi környezet? Milyen készségek és képességek fejleszthetők múzeumi órán? Milyen az iskolai neveléssel kapcsolatos elvárásokat elégíthet ki a múzeumi óra?

- A múzeum tárgyaira és kiállításaira alapozott tanítás módszertanában alapvetően tér el az iskolai, formális tanítási módszerektől. Kevésbé kötött, a tanulók érdeklődésére és aktivitására alapoz. Jelszavaink: alkotni, tapintani, kipróbálni, beöltözni.

- A foglalkozások munkaformája alapvetően csoportmunka, rövidebb projektek megvalósítása. A múzeumpedagógus, sőt általában a pedagógus feladata a múzeumi órák során kérdések felvetése, viták generálása, s rávenni a tanulókat, hogy a kiállításban önállóan dolgozva találják meg a válaszokat, dolgozzák ki saját elméleteiket. Ennek során megtanulják a vita, az érvelés, az értelmezés, a másik álláspontja elfogadásának művészetét. Észrevétlenül elsajátítják az adott tudományterület szaknyelvét, és a tudás-felépítéshez szükséges kognitív technikákat.

- A múzeumi órák szerves részét képezi a témához kapcsolódó kézműves foglalkozás, amely a tapasztalati alkotóképességet fejleszti. Még egyszer megerősíti a fiatalokban, amit a múzeumi óra keretében meg akartunk nekik tanítani. És azok a gyerekek is kibontakozhatnak itt, akiknek a szóbeli kommunikáció nem erősségük, ám szívesen, fantáziadúsan alkotnak.

A múzeumi órák ezen előnyei lehetővé teszik, hogy a minket körülvevő világgal valós kapcsolatban élő kompetens fiatalok kerüljenek ki az iskolapadból, akik a posztmodern, információn és demokrácián alapuló társadalmakban meg tudják fogalmazni elvárásaikat, és meg tudják védeni álláspontjukat, érdekeiket. Mintegy járulékos hatásként pedig a múzeumi élmény baráti kapcsolatokat is kovácsolhat közöttük, valódi emberi kapcsolatokat, igazi élmények által, amelyek abban segítenek, hogy ne vesszenek el a virtuális világban. Emellett a múzeumok egy része egy közösség tárgyakban megmutatkozó múltját őrzi, akaratlanul is megerősítve a közösség tagjainak identitását, amely szintén fontos elvárás az oktatással szemben. A múzeumok másik csoportja pedig az aktuális, a társadalomban felmerülő problémákra reagál, ezekben pedig „emészthető” módon, koruknak megfelelő interpretálásban szembesülhetnek a „felnőtt világ” gondjaival. Ily módon pedig a tudatos, aktív, tenni akaró polgárrá nevelés irányzata valósítható meg.

A megújuló energiaforrások néhány oktatási vonatkozása

**Mika János – Kiss Barbara* – Kovács Enikő – Rázi András – Barabás Janka –
Patkós Csaba – Ütőné Visi Judit – Pajtókné Tari Ilona**

Eszterházy Károly Főiskola, TTK, Földrajz Tanszék

*Figedy János Általános Iskola, Noszvaj és Gárdonyi Géza Tagiskola, Novaj
mikaj@ektf.hu, kiba5@freemail.hu, pajtokil@ektf.hu

Kulcsszavak: megújuló energiaforrások, földrajzoktatás, kulcskompetenciák

A megújuló energiák részaránya 2008-ban is tartja világszerte azt a 13 százalékot, amit – a mai energiaigény felének megfelelő szinten – már 1980-ban is teljesített. Ugyanekkora hányadot vállalt Magyarország is 2020-ra, az EU tagjaként. A rendelkezésre álló megújuló készletek ugyanakkor többszörösen meghaladják a mai teljes energia-igényt. Az IPCC SRREN (2011) szerint a megújuló energia-formák kétharmadának a költségei már ma versenyképesek a fosszilis forrásokéval. A megújuló energiák további térnyerése azonban attól is függ, hogy az emberek mit tudnak minderről. Tanulmányunkban a kérdéskör hat aspektusát érintjük. (i.) Elsőként bemutatjuk, hogy a magyarországi általános- és középiskolai földrajz tankönyvek milyen hiányosan adják vissza a témakör jelenlegi helyzetét és perspektíváit. Ehhez kapcsolódva (ii.) bemutatjuk azt a válogatást az Internet magyar nyelvű forrásaiból, amit az iskolai tanárok is elérhetnek ismereteik bővítésére a FÖLDRAJZ nEtSZKÖZKÉSZLET oldalain. (iii.) Vázlatosan ismertetjük, hogy a földrajz alapképzéstől a földrajztanári-, illetve geográfus mesterképzésben milyen tárgyakban, sőt szakirányban oktatjuk a megújuló erőforrásokat. (iv.) Tevékenységünk része a Környezeti Nevelés és Tudatformálás című PhD képzési program, amelyben ketten is a megújuló energiaforrások ismereteinek elterjesztését dolgozzák ki iskolai környezetben, illetve azon kívül, a felnőtt lakosságot is megcélözva. Végül (v.) összegyűjtöttünk olyan példákat, amelyekben a megújuló energiaforrások iránti érdeklődést kihasználva, a földrajz más témaköreit hozzuk közelebb a diákokhoz, illetve kulcskompetenciákat fejlesztünk. Előadásunk a részleteiben, néhány korábbi közleményben már megjelent mondani-
való egyesítése.

Környezeti tudatformálás az óvodától a felsőoktatásig

Rázi András – Kovács Enikő

tudományos segédmunkatárs, PhD hallgató

Eszterházy Károly Főiskola

uranus442@freemail.hu, eniko.kov@gmail.com

Kulcsszavak: környezettudatosság, fenntarthatóság, szocializáció

A cél a környezettudatos nevelés megvalósítása az óvodától a felsőoktatásig, az intézményi foglalkozásokon és azokon kívül. Ennek érdekében kidolgoztunk egy olyan stratégiát, ami az oktatásban, nevelésben résztvevők tudatformálását szolgálja, hogy az egyén mindennapi életébe épüljön a környezettudatos magatartás.

A projekt iskolai és óvodai része eredeti ötleten alapul. Az iskolások körében kezdeményezzük aktív csoportok létrehozását, amelyek közreműködnek intézményük energiatakarékos működésének érdekében. A csoportok neve *Ökommandó*. Feladatuk a mérőórák folyamatos figyelése és jelentése, kapcsolattartás az iskola és a fenntartó között, az energiapazarló jelenségek (pl: betört ablak, csöpögő csap, stb.) jelzése az illetékes felé. Feladatuk továbbá elősegíteni az osztályonkénti egy *ökofelelős* kiválasztását, aki az *Ökommandó*t képviseli.

Az óvodákban ottani csoportonként választunk egy-egy *ökomanót*, aki az adott napon a „zöld feladatokért” felel (viráglocsolás, villany lekapcsolás, vízelzárás, stb.)

A projekt felsőoktatásra vonatkozó részét az USA National Wildlife Federation Campus Ecology program útmutatója alapján állítottuk össze. A felsőoktatási intézményeknek ajánlásokat teszünk, hogy milyen módszereket érdemes alkalmazniuk ahhoz, hogy a kampusz fenntarthatóbb legyen, energiatakarékosabbá váljon.

Azok az óvodások, diákok, hallgatók, akik ilyen intézményben tanulnak, környezettudatosok válnak; számukra már természetes lesz az, ami a felnőtt lakosság hétköznapi életében ma még nem vált mindennapi gyakorlattá. A projekt közvetlenül szolgálja azt a társadalmi tudatformálást és szocializációt, amely a fenntarthatóságot elősegíti. Mindehhez az egyes szinteken kiűzhető feladatok összeállításával, az intézmények felkeresésével, valamint a kis környezetvédezők személyének kiválasztásához javasolt személyiségjegyek megadásával járulunk hozzá.

NEVELÉSSZOCIOLÓGIA 3.

Szekcióvezető: Varga Aranka

Újabb validitási vizsgálatok a Wechsler-féle gyermek-intelligenciateszten

Bézsényi Ákos

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

bezsenyiakos@gmail.com

Kulcsszavak: Wechsler-féle gyermek-intelligenciateszt, tesztek validitása, mérési invarianciája, többsoportos faktoranalízis

Magyarországon 2004 és 2008 között került sor a Wechsler-féle gyermek-intelligenciateszt legújabb változatának (WISC-IV) hazai adaptálására. Azóta ez a teszt a legfontosabb mérőeszköz a gyermeki intelligenciateljesítményvizsgálatokban. Vajon igaz-e, hogy a teszt minden társadalmi csoportban és korosztályban valóban ugyanazt méri, azaz teljesül-e a mérési invariancia? Számos külföldi kutatás kimutatta, hogy az adott országban használt Wechsler-teszten bizonyos társadalmi csoportok, kisebbségek tagjai szignifikánsan gyengébb eredményeket (alacsonyabb pontszámot) értek el. Ezt a jelenséget többféle módon, például a tesztben feltárt faktorszerkezet finomabb elemzésével igyekeztek megmagyarázni. Nálunk ilyesfajta kutatásokat még senki nem végzett, noha a jelenség nálunk is ismert.

Kutatásomban a standardizálás során létrehozott adatbázist használtam, mely N= 1000, 5-15 év közötti (köztük 163 roma származású) gyermek mérési eredményeit tartalmazza. A roma gyermekek átlageredményei lényegesen rosszabbak a nem roma eredményeknél.

Kutatási hipotézisem: a rosszabb eredmény jórészt a teszt elfogultságával, torzító hatásával (bias) magyarázható.

A Cattell-Horn-Carroll elmélet szerinti ötfaktoros intelligencia modellt használtam, a többsoportos faktoranalízist (multigroup confirmatory factor analysis) alkalmaztam az SPSS Amos program segítségével. Egy-egy regressziós egyenest illesztve a nem roma/roma eredményekre azt vizsgáltam, hogy egy adott „látens”, valódi képesség – például a verbális megértés – és ennek indikátorai – például általános ismeretek – hogyan függenek egymástól. Ha a mérési invariancia (a teszt elfogultlansága) teljesülne, akkor a két egyenes egybeesne (ettől még a tesztátlagok különbözhetnek, az egyik csoportban több lehet a gyengébb képességű). Az eredmények alapján azonban jól látható, hogy a két egyenes majdnem párhuzamos, tehát a vízszintes tengelyen bármilyen azonos látens képesség értékhez alacsonyabb roma pontérték tartozik. Ez a jelenség valamennyi faktor és indikátorai között fellép és a különbség általában szignifikáns.

Következtetés: a mérési invariancia nem teljesül, a mért eredmények – azonos képesség esetén – függenek attól, hogy a vizsgált személy melyik csoportba tartozik, ezt a tényt a teszt használata során figyelembe kell venni.

Tanulók közötti konfliktusok típusai. A konfliktushelyzetekre adott válaszreakciók és azok megítélése

Ercsei Kálmán – Nikitscher Péter

kutató/elemző

Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

ercsei.kalman@ofi.hu, nikitscher.peter@ofi.hu

Kulcsszavak: iskolai konfliktusok, konfliktus-menedzsment, alternatív vitarendezés

Előadásunkban a diákok közötti konfliktusok belső világát tárjuk fel az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet *Alternatív Vitarendezés Projekt* keretében végzett iskolai kutatás eredményei alapján. A kutatás az iskolai konfliktusok jelenségkörét járta körül, egyrészt iskolai kérdőíves adatfelvétel, másrészt tanulói és tanári fókuszcsoportok, valamint pedagógusokkal és intézményvezetőkkel készült interjúk segítségével.

Prezentációnk során diákok bemutatjuk a diákok között előforduló különböző konfliktustípusok gyakoriságát, észlelését, illetve a diákok egyes konfliktusok-szituációk általi érintettségét (akár kezdeményezőként, akár elszenvetőként). A kutatás eredményei alapján felvázoljuk a diákok közötti konfliktusok hátterében meghúzódó leggyakoribb közvetlen, illetve közvetett okokat. Ezt követően a diákok között kialakuló konfliktushelyzetekre adott leggyakoribb tanulói és pedagógusi válaszreakciókat, konfliktus-megoldási módokat, technikákat, illetve az iskolai szereplők ezekről való vélekedését ismertetjük.

Végül kísérletet teszünk néhány olyan lépés megfogalmazására is, amelyek hozzájárulhatnak a diákok közötti konfliktusok hatékonyabb kezeléséhez és megelőzéséhez, mint a *speciális tantárgyak* bevezetése vagy a *segítő foglalkozású szakemberek* (pszichológus, szociális munkás, ifjúságvédelmi szakember, stb.) nagyobb arányú iskolai foglalkoztatása.

Hatásvizsgálatok az oktatáskutatásban

Fehérvári Anikó – Széll Krisztián

tudományos főmunkatárs – junior kutató-elemző, PhD hallgató

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Fehervari.Aniko@ofi.hu, Szell.Krisztian@ofi.hu

Kulcsszavak: hatásvizsgálat, kutatás módszertan, hátrányos helyzet

Napjainkra a szakpolitikákban is felértékelődött a tudományos bizonyítékokra alapozott döntéshozatal. A különböző gazdasági ágazatokban eltérő időben jelent meg ez a felértékelődés: az első jellemző területei az egészségügy és a környezetvédelem voltak. Az elmúlt néhány évben azonban az oktatáspolitikában is kiemelt figyelem fordul a tényekre alapozott döntéshozatalra. Az előadás az oktatásban előforduló hatásvizsgálati módszereket kívánja bemutatni, illetve a körülötte kibontakozó tévhiteket is szeretné eloszlatni. A hatásvizsgálat ugyanis nem kutatási módszer, hanem cél, amely valamely társadalmi beavatkozás hatását elemzi különféle kutatási módszerek segítségével. A tapasztalati tényeken alapuló kutatás során minősítik a beavatkozásokat, oksági kapcsolatok fennállását és azok erősségét elemzik a vizsgált intézkedések és az ezt követő változások között. Vagyis a hatásvizsgálat alkalmazott kutatás, amelynek sokféle módszere lehet.

Az előadás a különböző módszerek bemutatása mellett egy konkrét oktatáspolitikai beavatkozás hatását is bemutatja különböző hatásvizsgálatokon keresztül. Az Arany János Programok szinte az egyetlen jelentősebb múltra visszatekintő, több kormányzati cikluson átfelölő beavatkozása a rendszerváltás utáni oktatáspolitikának. A program 12 éve alatt több hatásvizsgálat is készült, melyek többsége az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézetben valósult meg. Az előadás ismerteti e módszerek sokféleségét, előnyeit és hátrányait, illetve a beavatkozás legfontosabb tapasztalatait, várt és nem várt következményeit.

Kulturális elfogadásra nevelés óvodai környezetben

Hajdics-Szücs Eszter

tanársegéd, PhD hallgató

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar; PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi

Doktori Iskola

esztercecilia@gmail.com

Kulcsszavak: kulturális másság, interkulturalizmus/multikulturalizmus, óvodai nevelés

Hazánkban hosszú története van a kisgyermeknevelésnek, ennek következtében a kisgyermek nevelésében résztvevő pedagógusok képzésének is. Az 137/1996. (VIII. 28.) Kormányrendelet szerint az óvodai nevelésben érvényesülhetnek a különböző – köztük az innovatív – pedagógiai törekvések, mivel az alapprogram biztosítja az óvodapedagógusok pedagógiai nézeteinek és széles körű módszertani szabadságának az érvényesülését, megkötéseket csak a gyermek érdekében tartalmaz. Hazánkban a módszertani szabadság és a pedagógiai nézetek sokasága jelenik meg nemzetiségi, etnikai, vallási, alternatív / reformpedagógiai és idegen nyelvi közegben. A Kormányrendelet módosító 221/2010. (VII. 30.) Kormányrendelet 2. számú melléklete új feladatok elé állítja az óvodapedagógusokat: „6. A hazájukat elhagyni kényszerülő családok (a továbbiakban: migráns) gyermekeinek óvodai nevelésében biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, társadalmi integrálását, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelmét.” Ennek értelmében olyan, a kulturális sokféleség felé nyitott pedagógusokra van szükség, akik támogató magatartásukkal csökkenthetik az előítéleteséget és az idegentől való félelmet.

Megfigyelés és interjú segítségével óvodai helyszíneken végeztem kutatásomat, abból a célból, hogy kiderüljön, az adott intézmény milyen mértékben tudja beleépíteni nevelési programjába a kulturális sokszínűsége és a másság elfogadására nevelést. A minél szélesebb körű eredmények érdekében nemzetiségi, felekezeti, reformpedagógiai és általános óvodai intézményeket is felkerestem, kiegészítve olyan külföldi, hasonló feladatot ellátó, intézmények tapasztalataival, ahol nagy létszámú migráns közösség él.

A hatásvizsgálat jelentősége az iskolai integrációs programokban

Hüse Lajos

főiskolai adjunktus, PhD hallgató
Debreceni Egyetem OEC Egészségügyi Kar
huse.lajos@foh.unideb.hu

Kulcsszavak: integráció, hatékonyság, monitoring

Átgondolt szakmai tartalmak, a megvalósítók felkészültsége, széleskörű eszköztár, valamint a folyamat és az eredmények kritikai vizsgálata (monitorozás) nélkül a társadalmi beavatkozások sorsa a *kiüresedés*, a jelszóvá válás, melynek során az eredeti célkitűzésekkel ellentétes változások, káros hatások is generálódnak. A folyamat vége törvényszerűen a frusztráció, csalódás, majd a csömör – egy fontos kezdeményezés bukása. A szerző álláspontja szerint ez történik ma az *iskolai integráció* kérdésében, amikor a megszülető (szak)politikai direktíva egy olyan társadalmi-szervezeti kultúrába ágyazódik be, amely arra koncentrál, hogy *mit* kell végrehajtani, mellékesként kezeli a *hogyan* és *milyen hatással* kérdéseket, valamint nem preferálja a *végrehajtási folyamat kritikai elemzését*. A tudományos igényű elemzéseket és javaslatokat a bürokratikus végrehajtási mechanizmus szereplői jobbra figyelmen kívül hagyják. A kutatás célja egyfelől az iskolai integrációt érintő kiüresedési folyamat feltárása, másfelől a végrehajtói figyelem tervezési, végrehajtási és ellenőrzési eszközökre való fókuszálása.

Ennek érdekében a szerző erőfeszítéseket tesz egyfelől egy, a humán beavatkozások során bizonyítottan jól funkcionáló tervezési és ellenőrzési eszköz hazai adaptálására (PREFFI, Mollemann, 2005), másfelől konkrét integrációs programok hatásvizsgálatának megvalósítására, az eredmények társadalmasítására.

A kutatás forrásai a fogyatékkal élő, valamint a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek integrációs programjai körében végrehajtott adatfelvételek, továbbá a PREFFI módszer külföldi szakirodalma.

A folyamatban lévő kutatás első eredményei szerint a jól tervezett helyi programok mérhetően és pozitívan hatnak a befogadó közeg attitűdjeire, míg a kizárólag a végrehajtás tényére koncentráló, alapvető tervezési hiányosságokkal jellemezhető programok frusztrálják a befogadó közeg tagjait, hozzátartozóit, ráadásul súlyosbítják az integrálni szándékozott egyének kirekesztettség-érzését.

Alternatív vitarendezés az iskolában

Kállai Gabriella

tudományos munkatárs
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
kallai.gabriella@ofi.hu

Kulcsszavak: iskolai agresszió, konfliktuskezelés, középiskola

A rendszerváltást követően megjelenő társadalmi változások és problémák (munkanélküliség, szegénység, kiszolgáltatottság) nyomán felszínre kerülő társadalmi beilleszkedési zavarok erőteljesen jelennek meg az iskolák falain belül is.

Az iskola belső világával, azon belül az iskolai agresszióval foglalkozó szociológiai kutatások rámutattak arra, hogy ezen helyzetek megoldásához a pedagógusoktól rugalmas alkalmazkodást, jó probléma-megoldási képességet igényelnek, miközben nem ritka, hogy a pedagógusoknak saját élmények, tapasztalatok nélkül kell modellté válniuk. A tanárképzésben és -továbbképzésben konfliktuskezelési technikák oktatásával segítik a pedagógusok szemléletváltását, a tanulókkal való kapcsolat kialakítását, ugyanakkor ennek közvetlen vagy közvetett hatása az iskola légkörére nehezen mérhető. Az iskolák tapasztalatai szerint a nyilvánvaló konfliktusok kezelhetők alternatív vitarendezési módszerekkel, ugyanakkor néhány háttérben meghúzódó ok kezelése túlmutat az oktatási rendszer keretein.

Az előadás törekszik arra, hogy bemutassa a vizsgált intézményekben leggyakrabban előforduló fegyelmelési problémákat és azok kezelési módjait. Ehhez bemutatjuk az iskolák házi-rendjeiben megjelenő szabályozást, az intézmények segítő szakemberekkel való ellátottságát, valamint az iskolák és a szociális ellátórendszer közötti kapcsolódásokat.

A bemutatni kívánt adatok egy részét az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet Alternatív Vitarendezési Programjának vizsgálata során a szakképző iskolákban és szakközépiskolákban folytatott kérdőíves adatfelvételből, más részét interjúkból és fókuszcsoporthozos beszélgetésekből nyertük, melyeket a házirendek vizsgálataival egészítettünk ki.

Gyermekjogi ismeretek oktatásának lehetőségei nem-formális keretekben

Kátainé Lusztig Iлона

egyetemi tanársegéd

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar Gyógypedagógia Tanszék

kataineilona@freemail.hu

Kulcsszavak: gyermeki jogok, esélyegyenlőség, nem-formális oktatás

A gyermekjogi képviselő olyan segítő szakember a gyermekvédelemben, aki együttműködik a gyermekvédelmi alap- és szakellátás intézményeivel. Feladatának ellátása során figyelemmel kíséri a közoktatási intézményekben folyó gyermekvédelmi tevékenységet. Tájékoztathatja a fiatalokat a gyermeki jogokról, az esélyegyenlőség kérdéseiről. A gyermekjogi képviselői munka ellátása során lehetőséget kaptam arra, hogy több középiskolában órát tarthassak a diákoknak a gyermeki jogokról. Tapasztalatom, hogy sok olyan gyermek és fiatal van, akiknek nincsenek megfelelő ismereteik arról, hogy jogaikat érintő panasz esetén kihez fordulhatnak; milyen fórumon, hogyan fogalmazhatják meg panaszukat és élhetnek jogaikkal. Különösen igaz ez a hátrányos helyzetű diákokra, akiknek esélyegyenlőségét is növelhetjük gyermekjogi ismereteik bővítésével.

Az órát nem-formális módszerrel tartottam; játékos feladatokkal, cselekedtetve oktattam a fiatalokat. Fontos célként fogalmaztam meg, hogy a tanulók tapasztalatokat szerezzenek, játékos formában tegyenek szert új ismeretekre. Az órák interaktív módon zajlottak. A tanulók egy gyermekjogi kérdőívet tölthettek ki az órák végén, melyben számot adhattak ismereteikről több, gyermeki jogot érintő kérdésben. A kérdőív kitöltése nem volt kötelező, de a diákok általában szívesen válaszoltak. A kérdőívek feldolgozása során szerzett tapasztalatokról szeretnék a konferencián beszámolni.

Kutatás módszerei: esetbemutató, kérdőív.

A kutatás forrásai: elsődleges: kérdőív eredményei

másodlagos: szakirodalom

A kutatás várható főbb eredménye annak bemutatása és ismertetése, hogy középiskolai keretek között hogyan lehet bővíteni a tanulók ismereteit a gyermeki jogok témakörében; milyen a tanulók érdeklődése ezen ismeretek iránt és hogyan lehet egy kevésbé ismert oktatási módszer (nem-formális oktatás) segítségével tudásukat mélyíteni és ezzel esélyegyenlőségüket növelni jogaik gyakorlásában.

Kulturális kötődés és kisebbségi oktatás – a kulturális határ-fogalmak alkalmazásának lehetőségei

Nagy Éva

adjunktus

Semmelweis Egyetem, Egészségtudományi Kar, Alapozó Egészségtudományi Intézet,
Addiktológiai Tanszék
evnalev@gmail.com

Kulcsszavak: kisebbségi oktatás, etnicitás, kulturális kötődés, kulturális határok

F. Barth ismert meghatározása nyomán az eltérő etnikai identitású csoportok kulturális határai az érintkezés és az elválasztódás zónái, olyan kulturális eljárások terepei, amelyek kifejezik a kulturális különbözőséget, és megerősítik a határ két oldalán állók közösségi kötődését. E határok a rajtuk átívelő társadalmi kapcsolatok működése és az egyéni élettörténetben folyton változó csoporttagságok ellenére is fennmaradnak, sőt a határok fenntartása nagymértékben hozzájárul a társadalmi rendszer megalapozásához is, illetve az egyes csoporttagok „Mi” és a „Ti” fogalmainak meg- és újraalkotásához.

Az etnicitás ugyanakkor nem axiómaszerű, változtathatatlan kategória, amelyet minden csoporttag egyformán értelmez. Számptalan egyéni elbeszélésmódja, változó kerete és eltolódó szintje létezik egy közösségen belül is.

A későmodern társadalmakban az identitás újratermelésének szereplői – a család vagy a lokális kapcsolatháló – informális identitásátadó feladatuk egy részét „átadják” olyan formális intézményeknek, mint az oktatási intézmények vagy kisebbségi szervezetek, vagyis az identitás (újra)építése formalizálódik. A kulturális határteremtés hatalmi kérdéssé is válik, identitáspolitikai törekvéseket fejez ki, ahogyan Bourdieu fogalmaz, a társadalmi világ víziójáért és divíziójáért folytatott küzdelem terepévé alakul.

A fenti pillérekre támaszkodva előadásomban olyan modell ismertetésére teszek kísérletet, amely a kisebbségi oktatás és a kulturális kötődés kapcsolatát vizsgálja. Pest megye szlovák nemzetiségi oktatási programot folytató iskoláiban gyűjtött tereptapasztalataim bemutatásával arra kívánok rávilágítani, hogy hogyan és milyen értelemben válik határkijelölő intézménnyé az iskola, azaz miként járul hozzá a kulturális, etnikai, társadalmi határok (re)konstrukciójához a szóban forgó helyi közösségekben. A téma feldolgozása során külön figyelmet szenteltem azoknak a jelentős lokális szereplőknek, akik egyfajta kulturális menedzserként az iskolákhoz ezer szállal kötődve a kulturális határteremtés fő ágensei is.

Középiskolai tanulók sporthoz való viszonyának hatása a tanulmányi eredményességre

Paic Róbert – Kajos Attila – Prisztóka Gyöngyvér– Tóvári Ferenc
egyetemi tanársegéd – egyetemi tanársegéd – egyetemi docens – egyetemi adjunktus
PTE TTK Testnevelés- és Sporttudományi Intézet
robert.paic@gmail.com, kajos@gamma.ttk.pte.hu, toferenc@freemail.hu,
gyongy@gamma.ttk.pte.hu

Kulcsszavak: edzés, hozzáállás, tanulmányi eredmény

Előadásunkban a rendszeres sporttevékenységet végző középiskolás tanulók sportoláshoz való hozzáállását viszonyítjuk tanulmányi eredményeikhez. Feltételezésünk szerint azok a középiskolás sportolók, akik edzésmunkájukban nagyobb motiváltságot és hozzáállásukban pozitívabb képet mutatnak, tanulmányaikban is eredményesebbek azon társaikhoz képest, akiknek edzéshez való hozzáállása kevésbé jó. Kutatásunkat (n=59 fő) 14-18 éves középiskolás nagy- és kisvárosi sportoló (kézilabdázó) tanulókkal végeztük, akik hetente legalább 3 alkalommal vesznek részt iskolai foglalkozáson kívül szervezett mozgásos eseményen, edzésen. Az adatfelvétel 2012 decemberében és 2013 januárjában történt egy komlói és egy pécsi sportegyesületnél standardizált kérdőív (Martin S. Hagger et al.: PASSES 2006), valamint a kézilabdázók tanulmányi eredményeinek felmérése alapján. Az adatfeldolgozás SPSS 20 és Excel programokkal történt. Az eredmények szerint kimutatható összefüggés van a sporttevékenységhez, edzésekhez való hozzáállás és a tanulmányi eredményesség között, ugyanis akik a sportpályán motiváltabbak és a hozzáállásuk is jobb, azoknál tanulmányi téren is ugyanezt a tendenciát figyelhetjük meg.

Konfliktusok és játszmák az iskolában

Papp László

középiskolai tanár

Pécsi Kereskedelmi, Idegenforgalmi és Vendéglátóipari Szakközépiskola és Szakiskola
papplaszlo.b@gmail.com

Kulcsszavak: iskolai konfliktusok, játszmák, tranzakcióanalízis

A konfliktus folyamatnak tekintendő, mely több szakaszra osztható. A konfliktusok többféle osztályozása lehetséges, melyből a legkézenfekvőbb a szereplői szerinti csoportosítás:

- pedagógusok közötti konfliktus,
- pedagógus és szülő között,
- pedagógus és tanuló között,
- pedagógus és irányítás között,
- tanulók egymás között.

Az iskolában együtt dolgoznak tanulók, felnőttek, így a közös interakciók sorozata a konfliktusok sorozatának természetes forrása. A konfliktusok nagy része tehát elkerülhetetlen, mivel az egyensúlyra való törekvés erőfeszítést igényel, feszültséget kelt.

Más fogalom a játszma: jellegzetes szabályokkal bíró stratégiai lépések sorozata. A játszmák szabályainak és okainak felsorolása fontos lehet, de különösen kiemelendő, hogy egy játszma végén – mely mindig legalább kétszereplős – a résztvevők általában „pocsékul érzik magukat”. Játékelméleti megfogalmazás szerint a játszma negatív nyereséggel zárul.

A játszmák folyamatát leírhatjuk:

- a Berne-féle G-formula segítségével,
- a strukturális modell segítségével,
- a játszmák drámaháromszögének vizsgálatával (Karpman-drámaháromszög).

A játszmákat tartalmuk szerint csoportosíthatjuk, s a szereplőkre való kimenetelük szerint osztályozhatjuk: elsőfokú, másodfokú és harmadfokú játszmaként.

Izgalmas kérdés lehet: a gyakorlatban miként kerülhetjük el a kínos helyzeteket; ne legyünk mások céltáblái.

A dolgozat néhány jellegzetes iskolai konfliktust és játszmát ismertet valós esetek alapján. A strukturális modell segítségével vizsgáljuk a „rossz gyerek”, illetve a kórosan jóként viselkedő és éppen ezért nem megfelelően teljesítő, valamint a már – már kezelhetetlen tanuló esetét. Drámaháromszög felhasználásával diák – tanár, illetve tanár – szülő játszmát írunk le.

A játszmák vizsgálatánál kísérletet teszünk arra, hogy az elemzés alapján felkészülhessünk saját játszmáink leállítására, illetve időben történő abbahagyására.

Az interkulturalizmus mint esély

Komparatív vizsgálat határontúli és magyarországi kisebbségi fiatalok körében

Sipos Judit

tanársegéd

Nyugat-magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Kar

siposjudit9@gmail.com

Kulcsszavak: interkulturális esély, interkulturális attitűdök, komparatív vizsgálat, kisebbség.

A kutatás célja:

Interkulturális attitűdök komparatív vizsgálatára készülök határon túli magyar (romániai és szlovákiai) és magyarországi szlovák nemzetiségű fiatalok körében. Kutatásom mintája a 11 – 14 éves korosztályhoz tartozó fiatalok. Azt térképezem fel, hogyan élnek születésük, szocializációjuk okán a kapott interkulturális eséllyel.

A kutatás módszerei:

Kutatásom első fázisában az önkitöltős kérdőíves módszert alkalmaznám.

A kérdőív kérdéscsoportjai:

A) a gyermek személye, mikrokörnyezete, identitása, jövőképe

B) ifjúsági, szabadidős kultúra

C) iskola, oktatás

A második fázisban azokkal a gyerekekkel végeznék mélyinterjút, akik a kérdőív alapján kiemelkedően interkulturális, illetve kiemelkedően monokulturális életet élnek, hogy megtudjam, mi áll ennek a hátterében.

A kutatás forrásai (elsődleges, másodlagos források):

Elsődleges források: tanulmányok, élménybeszámolók, a megkérdezettek válaszai, a kutatás környezetének leírása. Másodlagos források: a témában elérhető bibliográfiák, szakirodalom.

A kutatás (várható) főbb eredményei:

Kutatói kérdések, hipotézisek:

- A kisebbségi magyaroknak és szlovákoknak születésük okán esélyük van egy interkulturális szocializációra. Mi történik ezzel az eséllyel az oktatási intézményekben, a mintánk mikro-, és makro-környezetében?
- A magyarországi szlovák fiatalok jól ismerik a többségi társadalom nyelvét, kultúráját, esetükben fennáll-e az asszimilációs modell?
- Mennyire interkulturális, multikulturális az ifjúsági kultúra elemeit tekintve: kisebbségi, többségi, nemzetközi?
- Min múlik, milyen faktorok játszanak közre abban, hogy valaki inter- vagy monokulturális életet él-e.

A kutatás eredményeinek tekinthető, amennyiben választ kapunk kutatói kérdéseinkre, hipotéziseinkre. A kérdőívek, a mélyinterjúk feldolgozása után megfogalmazódhat egy interkulturális szocializációs ajánlás úgy a többségi, mint a kisebbségi iskolák részére.

Előadásomban többek között kifejttem, hogy mit értek interkulturális esély alatt és milyen indikátorokkal mérhető az interkulturalitás.

NEVELÉSSZOCIOLÓGIA 4.

Szekcióvezető: Orsós Anna

Felsőoktatás a társadalmi térben

Híves Tamás

tudományos munkatárs
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet
hives.tamas@ofi.hu és hives@ella.hu

Kulcsszavak: felsőoktatás, területi kutatás, nevelésszociológia

Az előadás célja, hogy a regionális kutatás módszerével mutassa be a felsőoktatás szerkezetét és a társadalmi környezetét. Az elmúlt évtizedekben a felsőoktatásba jelentkezők száma jelentős hullámzást mutatott, melynek során két jelentős visszaesés történt. A kutatás statisztikai adatok feldolgozásával és térképek segítségével kistérségi szinten mutatja be a jelentkezőket és a felvetteket, megvizsgálja, milyen arányban tanulnak a felsőoktatásban az egyes térségekben lakó fiatalok, és milyen arányban jutnak be a jelentkezők.

A társadalmi egyenlőtlenségek sajátos és jelentős dimenziója ragadható meg a lakóhely és a képzési kínálat összefüggéseinek vizsgálatával. Az előadás ezt kívánja bemutatni a felsőoktatásba való jelentkezés és felvétel területi egyenlőtlenségein keresztül, összevetve az intézményhálózattal. Az elemzés arra is kitér, milyen összefüggés van a térség iskolázottsága és a felsőoktatási hálózat között, kiemelve a hátrányos helyzetű kistérségeket.

A különbözőképpen iskolázott lakosság megoszlásában legnagyobb különbségek ma a felsőfokon végzettség körében mutathatók ki, és éppen ez az iskolázottsági szint az, amely az elmúlt években a legdinamikusabban növekedett. A felsőfokú továbbtanulási igények és realizálásuk területi szerkezetét vizsgálva olyan társadalmi eredetű egyenlőtlenségek mutatkoznak, amelyek egyaránt összefüggésbe hozhatók az adott térségek gazdasági fejlettségével és a felsőoktatás területi szerkezetével.

A felsőoktatási intézményhálózat elemzése rávilágít az intézmények „stratégiájának” jellegzetességére, amely az intézmények térbeli megoszlásából látszik. Egyes intézmények egyetlen településen belül működnek, míg mások, egymástól esetleg földrajzilag is távol eső székelyeken mintegy hálózatot építenek. Mindkét esetben az adott térségben felsőoktatásba jelentkezők és felvettek számát is befolyásoló intézményi magatartásról, stratégiáról lehet szó.

A kutatás elsősorban felsőoktatási intézményi és KSH területi statisztikai adatokra támaszkodik.

Beiskolázás, nyelvoktatás és az alap- és középfokú oktatás közti átmenet

Imre Anna – Híves Tamás

tudományos főmunkatárs, tudományos munkatárs

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

imre.anna@ofi.hu, hives.tamas@ofi.hu

Kulcsszavak: beiskolázás, nyelvoktatás, általános iskola és középfok közti átmenet

Az előadás a TÁMOP 3.1.1. első szakaszában megvalósult projektekhez kapcsolódik, azok egyik részfeladatáént. Az előadás alapjául szolgáló elemzés az OFI 2009. évi teljes körű 9. évfolyamos középfokú adatfelvételére építve vizsgálja az általános iskolai tanulási utakat, s ezzel összefüggésben az idegen nyelvtanulás alakulását, s az alapfokú és középfokú oktatás közti átmenetet.

Az elemzés célja a tanulók általános iskolai útjának, az idegen nyelvoktatásban való részvételnek, illetve az általános iskola és a középfok közötti átmenet sajátosságainak feltárása néhány vonatkozásban a 9. évfolyamos tanulók adatainak tükrében. Az elemzés a területi különbségekre is figyelemmel annak feltárását kísérli meg, hogy hogyan alakult a vizsgált években az általános iskolai tanulás néhány vonatkozásban (pl. a beiskolázás, az általános iskolai osztály típusa és az idegen nyelvtanulásban tanult nyelvek, a nyelvtanulás formái, tanórán kívüli tanulás), s milyen területi mintázatok ragadhatóak meg a rendelkezésünkre álló adatok segítségével. Az elemzés másfelől – korábbi évek hasonló adatainak bevonásával – azt is igyekszik feltárni, hogy történt-e változás az általános iskola típusa és középfok egyes programtípusaiba való bejutást illetően, van-e regionális mintázata az általános és a középfok közti átmenetnek, s befolyást gyakorolnak-e az átmenetre az idegen nyelvoktatás és a tanórán kívüli tanulás egyes formái. Az elemzés felhasználja a TÁMOP 3.1.1. program egy projektje keretében készült 2010-es adatfelvétel vonatkozó adatait is.

A népi játék, mint a szociális kompetenciafejlesztés eszköze

Kecskés Miklósné

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

paracsimo@gmail.com

Kulcsszavak: szociális kompetencia, népi játék, fejlesztés

A hagyományos népi játékok évtizedek alatt csiszolódtak, formálódtak a gyermekek számára. Igényeinek kielégítésére és örömszerzésükre alakultak és alakulnak ma is. Minden korosztálynak megvannak a sajátos játékaik, a kisdiedkortól a felnőtté válásig változatok sokszínűségével találkozhatunk.

Játék közben a gyermek a megfigyelt felnőttek mozgását, viselkedését imitálja, és ehhez igazodik az adott helyzetben. A népi játékok az esélyegyenlőség megteremtésének talaját adják, értékeket közvetítenek, a valós, szociális helyzet megismerésének lehetőségét hordozzák. A népi játékok sokféle szerepéről beszélhetünk, legfontosabb azonban az, hogy hogyan hat az egyénre és az hogyan alakítja, befolyásolja a társadalmi kapcsolatokat.

Érdeklődésem fő témája a szociális kompetenciakutatás. Ezen belül az a részterület, mely a fejlesztés módjait vizsgálja, ezek kiemelten a népi játékkal foglalkozó vizsgálatok. Az elmúlt évek során rendkívül sokszínű és terjedelmes pedagógiai szempontú írások jelentek meg, melyek a népi játékok lehetséges szerepét, személyiség fejlesztő hatását, iskolai vagy óvodai nevelésben betöltött helyét jellemzik.

Kutatói csoportok, tanítók, óvoda pedagógusok, néprajzkutatók, fejlesztő- és gyógypedagógusok írásait rendszerbe foglalva szeretném eredményeimet bemutatni. Érdekes feladatnak tartom a népi játékkal foglalkozó szakemberek tanulmányainak összehasonlítását a szociális kompetenciakutatók írásaival. Céloom a kutatási irányok összegzése a népi játékok szerepét kutató írások bemutatása és egy jövőbeli új szemlélet kialakítása.

A mérnökképzés és a társadalomtudományok szerepe a XXI. században

Lükő István

egyetemi docens

Pécsi Tudományegyetem, Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar
sajokaza@chello.hu

Kulcsszavak: szakértő, információs társadalom, mérnöki szerep, fenntarthatóság

A kutatás célja:

Az előadás célja, hogy bemutassuk a társadalomtudományok szerepét a mérnökképzésben. Érintjük a mérnökség és a mérnöki munka változó fogalmát. A szakértőség szerepére való felkészítés fontosságát kihangsúlyozva bemutatjuk, hogy hol, milyen tantárgyat milyen időkezetekkel tanítanak a mérnököknek, és milyen új mérnöki szakok vannak?

A kutatás módszerei:

A téma probléma- és oktatástörténeti vizsgálata a mérnöki munka és szerepköreinek feltárásával történeti források, művek alapján. Empirikus vizsgálatok: a nyugat-európai erdőmérnök-képzés szerkezetéről, tanterveiről (1987-89), a környezeti szakemberképzés (benne a mérnök-képzés) társadalmi hátterének vizsgálata OTKA kutatás keretében (1999-2000), a XXI. századi mérnökképzés társadalomtudományi tantárgyainak vizsgálata 2009-ben.

A kutatás forrásai:

Oktatás és problémátörténeti szakkönyvek, publikációk. Erdőmérnök képzési tantervek 34 egyetemről, a témával foglalkozó diplomamunkák elemzése. Anglia, Ausztria, Németország, Törökország, Tajvan, Kína, Kanada és Románia 18 egyetemének honlapjai, tantervei internetről. Az OTKA kutatásban: kérdőívek, interjúk, jogi dokumentumok elemzése.

A kutatás főbb eredményei:

- Az abszolút óraszámok nagy szórást mutattak (1800-6394).
- A képzési idő 3 és 6 év között, vagyis 6 és 12 félév között oszlott meg.
- Egyáltalán nem oktattak társadalomtudományi tantárgyat 6 intézményben (15%).

A 2009-es vizsgálati eredményeink közül kiemelünk néhány új mérnöki szakot: Fenntartható energiamérnök, Fenntarthatósági mérnök, Nemzetközi bányászati mérnök.

A komputerezáció széleskörű elterjedése miatt számos társadalmi hatással kell számolni. Ezt példázza az *University of Kent* egyik szakja, a *The Information Society and Digital Culture*.

Az oktató-nevelő tevékenység jelentősége az utánpótlásban dolgozó labdarúgó edzők munkájában

Németh Zsolt

egyetemi adjunktus

PTE TTK Testnevelés- és Sporttudományi Intézet

zsolt.nemeth@gamma.ttk.pte.hu

Kulcsszavak: interakció, sportszakmai tudás, oktató-nevelő tevékenység

A labdarúgó edzők oktató-nevelő tevékenységére olyan kérdésekből következtethetünk, amelyek válaszaiból meggyőződhetünk, hogy munkájuk során melyek azok a területek, amelyeket fontosnak tartanak, hogy sikeresek, eredményesek legyenek. Kutatásom célkitűzése, hogy feltérképezsem az egyes korosztályoknál alkalmazott oktató-nevelő tevékenységgel kapcsolatos stratégiákat. Kérdőíves kutatásomban olyan kérdéseket tettem fel, amelyek válaszaiból véleményem szerint az edzők munkájuk iránti sportszakmai és pedagógiai beállítódására, a játékosokkal és a szülőkkel történő kapcsolatuk minőségére következtethetünk. A kérdésekre ötfokozatú Likert-skála segítségével válaszoltak az edzők. A válaszokat matematikai statisztikai módszerekkel és SPSS adatfeldolgozó program segítségével dolgoztam fel. Nyilvánvaló, hogy az oktató-nevelő tevékenység egyes elemeinek fontossága korosztályonként eltérő, ezért ezeket korosztálycsoportok szerint is megvizsgáltam. A rangsorokból jól kivehető, hogy a fiatalabb korosztályoknál a játékosok nevelésére (4,67) nagyobb figyelmet fordítanak az edzők, mint az idősebbeknél (4,57). A labdás ügyesség fejlesztése mindkét korosztálycsoportnál megelőzte ezt (4,85; 4,82), ami jól mutatja a sportszakmai munka irányvonalát. A fiatalabb korosztályok esetében a játékosok szeretete (4,39), a jó kapcsolat kialakítása a játékosokkal (4,60), a jó kapcsolat kialakítása a szülőkkel (4,06) és a pedagógiai ismeretek fontossága (4,61) hangsúlyosabban jelentkeznek. A csapatkapitányok véleményének a figyelembe vételére (3,94), a játékosok kondicionális képességeinek a fejlesztésére (4,60) és a játékosok szezon végi értékelésére (4,49) az idősebb korosztályoknál több figyelmet szentelnek az edzők. A játékosok szezon végi értékelését az edzők nem tartják fontosnak, ami szükséges lenne ahhoz, hogy a játékosok reális képet kapjanak a teljesítményükről. Az eredményekből kiderült, hogy az edzők többsége a sportszakmai tudás átadására nagyobb hangsúlyt fektet, mint a játékosok nevelésére.

A zenei kreativitásfejlesztés történeti hátterei, és ezek alkalmazási lehetőségei a mai óvodai zenei nevelésben

Révész József

gordonkaművész, óraadó tanár

Nyugat-magyarországi Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar, Sopron
josefrevesz@gmail.com

Kulcsszavak: zenei nevelési irányzatok, érzelmi intelligencia, kreativitásfejlesztés

Kutatásom célja az elmúlt évtizedek zenepedagógiai módszereinek az összevetése saját tapasztalatainkkal, kifejezetten az érzelmi nevelés szempontjából. A zenei nevelés tradíciói több évtizedre nyúlnak vissza. Elődeink munkásságának kvalitatív elemzése, valamint mai gyakorlatba való átültetése adja kutatásom egyik alapját, különösen abból a célból, hogy módszerük milyen módon segítette elő, a 3-7 év közötti gyermekek értelmi, és érzelmi intelligenciájának a fejlődését. Művésztársaimmal közösen kidolgoztunk egy eddig nem alkalmazott módszert, melynek lényege a zene, és a zene képszerűségének az érthetővé tétele az óvodáskorú gyermekek számára. Hangsúlyozni kívánom, hogy nem zenét tanítunk, hanem a zenét, mint eszközt használjuk a gyermekek kreativitásának, esztétikai érzékének a fejlesztésében.

A kutatás módszerei: Összehasonlító elemzésnek vetem alá a legjelentősebb zenepedagógiai módszereket, azon szempontból, miként segítették elő a kisgyermekek érzelmi intelligenciájának, és kreativitásának a fejlődését, egybevetve saját zenés foglalkozásaink tapasztalataival. Ezen eredmények gyakorlati alkalmazásának a lehetőségeit bemutatom beszámoló, és DVD filmek formájában.

A kutatás forrásai:

- Elsődleges források: Kodály Zoltán, Kokas Klára, Szőnyi Erzsébet, Dalcroze, Montessori, és Orff pedagógiai művei.

- Másodlagos források: Saját foglalkozásainkon készült DVD filmek.

A kutatás eredményei:

- (1) A különböző zenepedagógiai módszerek eredményei alkalmazhatók a mai óvodai zenei nevelésben.
- (2) Az interaktív zenei foglalkozások kedvezően befolyásolják a gyerekek kreativitásának fejlődését.
- (3) Az óvodában történő zenei nevelés kiegészíthető, egyéb alternatív módszerekkel.

A tanulásban akadályozott 5. osztályos tanulók szóbeli és írásbeli spontán mondatalkotásának vizsgálata

Verebélyi Gabriella

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

verebelyi.gabriella@atif.hu

Kulcsszavak: nyelvi szocializáció, nyelvi hátrány, spontán szövegalkotás, iskolai sikeresség, tanulásban akadályozottak

Az iskolai sikeresség a gyermek szóbeli és írásbeli teljesítményének függvénye. A szocio-lingvisztikai kutatások elsősorban a gyermekek szóbeli nyelvi megnyilvánulásainak minőségét és az iskolai sikeresség összefüggéseit vizsgálják. Sokkal kevesebb figyelem irányul arra, hogy milyen mértékben befolyásolja a szocio-kulturális környezetből adódó eltérő nyelvi szocializáció a gyermekek írásbeli megnyilatkozásait. A téma vizsgálata nagyon fontos, hiszen az iskolákban egyre inkább az írásbeli számonkérés alapján értékelik a tanulókat.

A különböző kultúrákban eltérő mértékben jelenik meg az orális kultúra mellett az írásbeliség kultúrája. Már az iskoláskor legelején vannak elvárt előzetes ismeretek az írásbeliséggel összefüggésben, mellyel nem minden gyermek rendelkezik, ezért esélyeik már ekkor gyengébbek az iskola elvárásaihoz jobban szocializált tanulók lehetőségeihez képest. A nyelvi hátrány nemcsak szóban, hanem az írásbeli megnyilatkozások terén is megjelenik.

Jelen kutatás az ötödik osztályos tanulásban akadályozott tanulók írásbeli és szóbeli spontán mondatalkotási folyamatait vizsgálja. Arra a kérdésre keresi a választ, hogy az eltérő nyelvi szocializáció milyen mértékben befolyásolja a tanulók anyanyelv-elsajátítását. Feltételezem, hogy a nyelvi szocializáció eltérő útjai egyénre és csoportra jellemző sajátosságokat hoznak létre mind a szóbeli, mind az írásbeli spontán mondatalkotásban lexikai, morfológiai és szintaktikai szinten is. Ezek az eltérések nehezítik az olvasás, írás és a helyesírás jó színvonalú elsajátítását, ezzel jelentősen akadályozzák a tanulók iskolai sikerességét.

A vizsgálat eredménye hozzájárulhat ahhoz, hogy a felső tagozatos tanulók oktatásának módszertani eszköztárát még jobban hozzá tudjuk igazítani a gyermekek egyéni képességeihez, sajátos igényeihez, ezáltal eredményesebbé, sikeresebbé válhat számukra az iskolai követelményeket teljesítése.

OKTATÁSTÖRTÉNET

Szekcióvezető: Fischerné Dárdai Ágnes

A nőnevelés kérdése a Dunamelléki Református Egyházkerület oktatás- és neveléspolitikájában a két világháború között

Ács Marianna

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
acsmarianna70@gmail.com

Kulcsszavak: kálvinista, oktatáspolitiká, nőnevelés

Az előadás „A Felsőbaranyai Református Egyházmegye Siklói és a Pécsi Polgári Leányiskolájának története (1916-1948)” c. kutatáshoz kapcsolódik.

Célunk, hogy bemutassuk, a két világháború között a nőnevelés kérdése miként jelenik meg a Dunamelléki Református Egyházkerület és a hozzá tartozó Felsőbaranyai Református Egyházmegye oktatás- és neveléspolitikájában. A nőneveléssel kapcsolatos állásfoglalás alapja az ideális nőről alkotott kép. Így számot adunk arról is, hogy a Dunamelléki Református Egyházkerület és a hozzá tartozó Felsőbaranyai Református Egyházmegye vezetősége hogyan vélekedik ebben a korszakban az ideális református női szerepekről, mit tartottak legfontosabb hivatásának a társadalmi és az egyházi életben, s ennek elérése érdekében milyen nevelési célkitűzéseik voltak.

Az előadó a Dunamelléki Református Egyházkerület és a hozzá tartozó Felsőbaranyai Református Egyházmegye közgyűléseinek jegyzőkönyveit és a Felsőbaranyai Református Egyházmegye Siklói és a Pécsi Polgári Leányiskolájának értesítőit tekinti át e szempont szerint. A kutatás módszertana diskurzus- és tartalomelemzés.

Az előadás a korszakhoz és a témához kapcsolódó korábbi szakmunkákból építkezik (Rébay, 2011; Kéri, 2008; Sárai Szabó, 2007; Pukánszky, 2006; Nagy, 2000).

A jelen előadásnak nevelés- és művelődéstörténeti, valamint egyháztörténeti hozadéka is van, hiszen újdonság erejű mind a 20. századi református oktatáspolitiká feldolgozását illetően, mind a református nőnevelés tanulmányozása terén.

A hitoktatás története Magyarországon a kezdetektől napjainkig

Bencéné Fekete Andrea

egyetemi docens, mb. oktatási és tudományos dékánhelyettes
Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar
fekete.andrea@ke.hu

Kulcsszavak: hitoktatás, gyermek, intézményes nevelés

A Bibliában a gyermeknek fontos szerepe van, értéként jelenik meg. Most már a gyermekek életében is a Szentírás szabadon kitüntetett szerepet foglalhat el. Az évszázadok során azonban nem mindig volt ez így; a Szentírás ismerete, intézményes keretek között történő tanítása gyakran tiltott volt, Isten léte tabu témának számított. Napjainkban a Biblia ismerete az általános műveltséghez tartozik, magyar irodalomból a Biblia ismerete kötelezően, a Nemzeti alaptanterv részeként az elsajátítandó tananyag részét képezi. A hit és erkölcsstan beépült a tantárgyak rendszerébe. Lehetővé vált a szabad vallásgyakorlás, létrejöttek egyházi iskolák. A gyülekezeti hitoktatás mellett lehetőség nyílt a hittani ismeretek tanítására az iskolákban is. A hitoktatók a teológiai ismeretek mellett pedagógiai képzésben is részesülnek, hogy hitüket tudatosan gyakorolva oktatásra is vállalkozhassanak. Az első katekéta képzésre utaló dokumentumok, i.u. 354-430 között jelentek meg, Szent Ágoston készítette el a „módszeres útmutatást” a hit közvetítésére hivatottak számára. A keresztény erkölcs normái mellett a vallás tanait és törvényeit is tanították, és kiemelkedő szerepet tulajdonítottak a hit közösségformáló szerepének. A budai zsinat 1279-ben a gyermekek katekizálására hívta fel a figyelmet, amely elsősorban az iskolába nem járó kiskorúak lelki nevelését állította a középpontba. A reformáció hatására jött létre az első iskolában alkalmazható „tankönyv”, a káté, amely a vallás tanításait kérdés-felelet formájában mutatta be.

Történeti kutatásom célja elsődleges és másodlagos források alapján a keresztény hitoktatás legjelentősebb állomásainak feltárása. Empirikus módszerek segítségével azt kutattam, hogy napjaink hazai hitoktatói milyen tradicionális, illetve alternatív eszközöket használnak a hittan tanítása során. Munkám lezárásaként összehasonlítottam a hajdanán, és napjainkban a hitoktatásban használt metódusokat, különös tekintettel a módszertan és az oktatási szemlélet fejlődésére, változásaira.

A tervektől az engedélyig

- Egy vidéki gimnázium fakultációjának engedélyeztetési eljárása
az 1970-es évek derekán -

Benczur Katalin

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
benczurkata@gmail.com

Kulcsszavak: iskolatörténet, irodalmi-drámai tagozat, oktatásirányítás

A neveléstörténeti kutatás egy korai, ámde hangsúlyos része kerül bemutatásra az előadás során. Kutatásunk egy vidéki gimnázium irodalmi-drámai tagozatának elindításához vezető utat térképezi fel. A gimnázium irattárában 2012 őszén talált iratok, jegyzőkönyvek, levelezések és iskolai dokumentumok mentén próbáljuk meg rekonstruálni azt a folyamatot, melynek eredményeképpen létrejött az ország első drámai tagozata Szentesen, a Horváth Mihály Gimnáziumban.

A legkorábbi dokumentum 1974-ből való, az egyeztetés időszaka pedig négy évet vett igénybe. Az elsődleges források vizsgálatával lehetőség nyílik megismerni az 1970-es évek derekán működő oktatásirányítási rendszert, bemutatásra kerül a korabeli törvényi szabályozás, valamint annak megyei és városi szintje. A termékeny levelezésnek köszönhetően bepillantást nyerhetünk a korabeli iskolaszervezés és intézményirányítás rendszerébe, valamint egy induló tagozat infrastrukturális szükségleteinek tervezésébe és a képzési rendszer kialakításába. A gimnázium igazgatója, Bácskai Mihály 1953 óta vezette a sikeres Diákszínpadot, melynek méltó utódja lett az irodalmi-drámai tagozat. Az igazgató több évtizedes szakmai tapasztalatának köszönhetően részt vehetett egy országos szintű program kidolgozásában, melynek során kialakították a hasonló tagozatok működési tervét, tantervét és az óraszámokat. A kezdeményezést Várkonyi Zoltán, a Színház- és Filmművészeti Főiskola akkori rektora indította el és Bácskai elméleti és gyakorlati tapasztalata tette stabilan működővé az azóta is fennálló tagozatot. A tanári kar és Bácskai színházi kapcsolatrendszere fontos kapcsolódást mutat a színháztörténet irányába, hiszen a kialakítás során Bácskai olyan neves kőszínházi és struktúráján kívüli neves szakemberekkel egyeztetett, mint Székely Gábor, valamint Paál István.

Az előadásban tehát azt a folyamatot vesszük górcső alá, melynek során egy színészelőképző tagozat elindulhatott, végigkísérjük a levelezések mentén a folyamatot a korabeli oktatásirányításban, és választ keresünk a tagozat megszűnését, illetve szüneteltetését célzó 1981-es határozatokra.

Pósa Lajos gyermekköltészete Kenyeres Elemér vizsgálatai nyomán

Bohonya Réka

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

bohonya.reka@pte.hu, bohonyar@gmail.com

Kulcsszavak: gyermekirodalom, családi nevelés, új nevelés

Kenyeres Elemér (1891-1933) a XX. század első felében a pedagógiai szakmai élet aktív résztvevője, a gyermektanulmány kiváló hazai művelője volt. A reformpedagógiai elveket valló pedagógus elkötelezettségének tekinthető az az elgondolás, mely szerint az óvónőképző növendékeit nem csak elméleti ismeretekkel szeretne volna ellátni, hanem szándékában állt gyakorlati tapasztalataikat is bővíteni. Ennek eredményeként született meg „A 3-6 éves gyermek testi és szellemi fejlettsége” című cikksorozata a Kisdédnevelés szakfolyóirat hasábjain, amelyben a gyakorló óvodai megfigyeléseket és vizsgálatokat taglalta. Kenyeres Elemér ez idő alatt Pósa Lajos költői munkásságával foglalatostkodott; sokszínű, a gyermekek életkorához igazodó költészetének nevelő hatást tulajdonított. Pósa Lajos (1850-1914) a magyar gyermekirodalom klasszikusa, Benedek Elekkel együtt megindította és szerkesztette „Az Én Újságom” címmel az első irodalmi értékű gyermeklapot.

A neveléstörténeti kutatás elsődleges célja Pósa Lajos gyermekköltészetének bemutatása, a gyermekek fejlődéséhez, testi és szellemi fejlettségéhez igazodó verseinek elemzése Kenyeres Elemér pedagógiai megfigyeléseinek és vizsgálatának keresztül. A kutatás során értelmező elemzésre törekszünk, amelynek alapját Kenyeres Elemér azonos című tanulmánya, „Pósa Lajos gyermekszobában és a kisdédóvóban”, valamint „A 3-6 éves gyermek testi és szellemi fejlettsége” című cikksorozata képezi. Az előadás során szót ejtünk még a családi nevelés fontosságáról is, Kenyeres Elemér meglátásában.

A vizsgálat eredményeként egy olyan tanulmány létrehozása a cél, amely bemutatja és elemzi Pósa Lajos költészetének jelentőségét a gyermekek nevelésében, továbbá rávilágít a gyermekek életkori sajátosságaihoz igazított nevelési eszközök fontosságára, amely az új nevelés egyik alap gondolata.

Felnőttképzési koncepciók az 1945-1948 közötti Magyarországon

Farkas Péter

egyetemi tanársegéd

Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar

Farkas.Peter@gtk.szie.hu

Kulcsszavak: művelődéspolitiká, felnőttképzés, pártok

Az előadás célja az 1945 utáni megalakuló pártok felnőttoktatási, közművelődés-politikai koncepcióinak bemutatása. A koalíciós kormány, illetve a parlamenti pártok az oktatást, művelődést a társadalom és a gazdaság „felemelkedésének” egyik kulcselemeként kezelték, emiatt nem meglepő, hogy a felnőttképzés problematikája a politikai küzdelmek középpontjában állt 1948-ig.

Előadásom során arra próbálok rávilágítani, hogy a magyar oktatás- és kultúra történetében azért foglal el kiemelt helyet a fent említett időszak, mivel az 1945 előtti művelődéspolitiká egyes elemeit, gondolatait ugyan átveszi, viszont el is ítéli a második világháború végéig fennálló rendszert.

Ezen időszak hivatalos felnőttképzési koncepciója az ún. „szabadművelődés”, amely az 1945-1948 közötti korszak iskolán kívüli felnőttoktatásának irányvonalát jelentette, ahol a polgári demokratikus törekvéseket, elképzeléseket támogatták.

Előadásomban kitérek a koalíciós korszak pártjainak oktatással kapcsolatos terveire, tevékenységeire. Terveim között szerepel a korabeli sajtón keresztül megláttatni az 1945-1948 közötti művelődéspolitiká főbb irányvonalait.

Elemzem azokat az országos döntéseket, amelyek meghatározták a kulturális élet kereteit. Ezt követően a különböző – mint pl. a Köznevelés, Embernevelés, Új Szántás – lapokban megjelenő, a szabadművelődésről szóló írásokon keresztül mutatom be a korabeli felnőttoktatással kapcsolatos nézőpontokat. Megvizsgálom tehát, hogyan reagáltak az adott művelődéssel foglalkozó szakemberek azokra a feladatokra, célokra, melyeket a politikai pártok, illetve ezen szervezetek vezetői fogalmaztak meg az oktatással, szűkebben véve a felnőttképzéssel kapcsolatban.

A kutatásom megvalósítását támogató metodikai módszerek közül elsősorban a dokumentum-elemzést (elsődleges, valamint másodlagos források feldolgozását) választom, mivel a kutatásom művelődés- és pedagógiatörténethez kapcsolódik.

Iskolaimázs és iskolahasználat

Egy alföldi mikrorégió gimnáziumai, 1850-1945

Gyökös Eleonóra
junior kutató-elemző
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet
gyokos.eleonora@ofi.hu

Kulcsszavak: oktatás társadalomtörténete, iskolatörténet, iskolahasználat

Előadásomban az egykori Külső-Szolnok két gimnáziumának történetét szeretném bemutatni a hagyományos helytörténeti megközelítéssel szemben – ami jellemzően a nemzeti politikatörténet-írást tekinti mintának, így gyakran abba a hibába esik, hogy a helyiek élete szempontjából irreleváns fókuszot alkalmaz – társadalomtörténeti eszközöket segítségül hívva. A szolnoki Verseyhy Ferenc Gimnázium és a Mezőtúri Református Gimnázium (belső vagy külső megrendelésre készült) iskolatörténeti művekben föllelhető reprezentációit ütköztetem az értesítőkből föllelhető adatokkal, tehát az iskolatörténetekben ábrázolt elbeszélések érvényességét a korabeli diákságra vonatkozó statisztikai kimutatásokon tesztelem. Az iskolaimázsok dekonstrukcióját a tanulók beiskolázási, vallási és lakóhely, valamint az eltartók foglalkozási adatainak elemzésére támaszkodva végzem el, ezen túl pedig megkísérlem felvázolni és összehasonlítani az intézmények társadalmi használatának hagyományos történeti korszakhatároktól független tendenciáit. E rendhagyó iskolatörténeti vázlat előtanulmányként szolgál disszertációmhoz, melyben a két fiúgimnázium diákságát vizsgálom az anyakönyvekben (matrikulákban) rögzített adatok feldolgozásával. Doktori kutatásom célja, hogy az egyéni szintű adatok elemzésével kibontakozzék a két vidéki város társadalmának és gimnáziumának kapcsolata, vagyis árnyaltabb képet nyerjünk az iskolahasználat térbeli és időbeli tendenciáiról annál, amit a hagyományos iskolatörténeti művek és a korabeli aggregált iskolastatisztikai kimutatások tanulmányozása kínál.

Nevelés és oktatás a katonai pályát megalapozó zalaegerszegi honvéd kollégiumban (1985-1990)

Hajdicsné Varga Katalin

egyetemi docens

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

hajdicska@zelkanet.hu

Kulcsszavak: honvéd kollégium, katonai nevelés, honvéd középiskola története

A Nemzeti alaptantervben és a Nemzeti Köznevelési Törvényben is hangsúlyos szerepet kap a hazafias-honvédelmi nevelés. Az utóbbi években egyre több középiskolában indul honvédelmi tagozat, sokasodik azoknak a diákoknak a száma, akik a gimnáziumokban, de főleg szak-középiskolákban választható érettségi tantárgyként tanulják a Katonai alapismereteket. A Katonasuli című honlap írásainak tanúsága szerint napjainkban már több mint 40 középiskolában folyik kiemelten honvédelmi nevelés, valamint felkészítés a katonai pálya választására. Mindez azt bizonyíthatja, hogy van helye a XXI. században is a középiskolás korban folytatott katonai nevelésnek.

A katonaiskolák történetéről született már összefoglaló mű, amelyben az egyes iskolákról is esett röviden szó, ugyanakkor szükséges és érdemes részletesen feltérképezni azoknak az iskoláknak a történetét, amelyek akár nemzedékek vagy akár csak néhány évfolyam hazafias nevelésében részt vettek.

Létezésük alatt és óta támogatták, de vitatták is a katonai középiskolák létjogosultságát. A katonai előképzés céljából, korai életkorban folytatott nevelésre és oktatásra alapított intézmények a hivatásos katonai pályát alapozták és alapozzák meg a nevelés területén próbált minden más formánál hatékonyabban. A viták a korai pályaválasztásról, a családtól való elszakadásról, a katonai nevelés módszerei személyiségre gyakorolt hatásáról és a képzés viszonylagos magas költségigényéről folytak.

A lakóhelyemen 1985-1990 között működött honvéd középiskolai kollégium anyagait a Hadtörténeti Irattárban tanulmányoztam, a kutatás további időszakában pedig azoknak a személyes tapasztalatoknak, élményeknek az összegyűjtése következik, amelyeket a volt zalaegerszegi honvéd kollégisták, nevelők, munkatársak éltek meg tanulmányaik, munkájuk során.

Az előadásban a hiteles dokumentumok, parancsnoki utasítások alapján mutatom be az iskola létrejöttének, tanulói-oktatói állományának történetét.

Az Erdélyi Muzéum folyóirat mint egy neveléstörténeti témájú projektnap kiindulópontja

Hüber Gabriella

német-tantervfejlesztő tanár szakos hallgató
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
huber.gabriella1986@gmail.com

Kulcsszavak: Erdélyi Muzéum, pedagógiai üzenet, projektek

A nézetek közvetítésének egyik legcélravezetőbb módja a sajtó használatában rejlik, ezért választottam kutatásom témájaként az 1814-ben Erdélyi Muzéum címmel megjelent folyóiratot, melyet elsődleges forrásként használtam fel. Az első erdélyi magyar tudományos folyóirat nem kifejezetten neveléstudománnyal foglalkozik, de találhatók benne nevelési relevanciával rendelkező művek. Az előadás első felében az Erdélyi Muzéum pedagógiai üzenetének bemutatására kerül sor, az üzenet vizsgálata során forráskritikai és történeti forráselemzést alkalmaztam. E kutatás háttérként szolgált egy projekt orientált (téma) nap kidolgozásához, melynek célja annak bemutatása, vajon miként lehet egy neveléstörténeti kutatás eredményeit egyúttal akár annak módszerét a gyakorlati oktatásba is átültetni, használni. Napjaink fiataljai körében az elmúlt történeti korok – a mai nyelvezetétől gyakran eltérő, nehezen érthető – írásai igen csekély népszerűségnek örvendenek. Az érdeklődés hiányát talán a folyamatosan fejlődő világban kell keresni, ahol modern technikai eszközök veszik körül az embereket, rengeteg új impulzussal, mellyel nehéz „felvenni a versenyt”. Így a 21. század pedagógusai számára komoly kihívását jelent az újabb és újabb generációk motiválása, érdeklődésének felkeltése és egyúttal annak fenntartása. Ez utóbbi céllal választottam egy projektorientált (téma) nap tervének kidolgozását az Erdélyi Muzéum pedagógiai üzenetének feldolgozásához. Véleményem szerint a közös munka, és a létrehozandó produktum együttes jelenléte érdekessé, izgalmassá teheti a téma feldolgozását, felhívhatja a diákok figyelmét arra, hogy érdemes a múlt történéseivel foglalkozni, hiszen nélkülük nem lettek volna lehetségesek a jelen eredményei. A témanap célkitűzése a fiatalok nevelés- és oktatástörténeti témák (források) iránti figyelmének felkeltése és ez irányú nyitottságuk elősegítése.

A szegedi egyetem értelmiségnevelő funkciója Szent-Györgyi Albert rektori ciklusa alatt (1940/41)

Jancsák Csaba

adjunktus

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Alkalmazott Társadalomismereti Tanszék

jancsak@jgypk.u-szeged.hu

Kulcsszavak: oktatástörténet, egyetemtörténet, egyetemi hallgatók, hallgatói öntevékenység

Az az időszak, amit a kutatásunk során vizsgáltunk, a Szegedi Tudományegyetem megszületésének első tanéve, az 1940/41-es tanév, amely az intézmény első rektorának, Szent-Györgyi Albert hazai, szegedi pályafutásának egy rövid szakasza. Napjaink világának is tanulsággal szolgáló időszaka ez, nemcsak a lokalitás, és az egyetem, hanem Magyarország története szempontjából is. Kutatásunk során az állt érdeklődésünk homlokterében, hogy feltárjuk az induló egyetem vezetésének, szervező munkásságának eseményeit, mélyebb mintázatát. Kutatásunk alapvető forrásai a Szegedi Tudományegyetem (SZTE), illetve a Csongrád Megyei Levéltár (CSML) levéltári anyagai, de hangsúlyos figyelmet fordítottunk a korabeli sajtó elemzésére és a résztvevők (elsősorban Szent-Györgyi Albert) visszaemlékezéseire is.

Szent-Györgyi rektorsága legfontosabb feladatának tartotta az egyetem értelmiség-nevelő funkciójának erősítését, mely célból egy ifjúsági szervezet létrehozását kezdeményezte. 1940. november 11-i beiktatásától kezdődően rektori ciklusának minden elemét meghatározó nevelési elvek mintái mellett korábbi angolszász munka- és tanulmányúttjai során kötelezte el magát. Szent-Györgyi aktív rektori támogatásával alakult meg a Szegedi Egyetemi Ifjúság (SZEI) szervezet. A SZEI világnézeti semlegessége, és angolszász-szabadelvű légköre miatt, mind a szervezet, mind pedig Szent-Györgyi Albert a szélsőjobb oldali országos ifjúsági szervezet (Turul Szövetség) és a jobboldali sajtó (Nemzetőr, Új Nemzedék) támadásainak kereszt-tüzébe került. E folyamatos támadás és nyomásgyakorlás végigkísérte az egyetem első tanévéét. A SZEI működése, elindulása példaadó eredményeket hozott. A falukutatás (SZEI Magyarágismereti csoport) és az egyetemi színjátszás (SZEI Színjátszó Társulat, Hamlet) területén is országos sajtóvisszhangot kiváltó sikereket értek el. A történelem vihara azonban 1941 őszétől elérte a szervezetet: a változó törvények értelmében kirekesztetteké vált hallgatókat személyes emberi tragédiák felé (Horváth István és Tóth Kata hallgatók öngyilkossága), a szervezetet pedig a háborús propagandában való feloldódás felé sodorta. Az elvi-tartalmi átalakulás tulajdonképpen Szent-Györgyi Albert rektori ciklusa után röviddel meg is történt.

A Georg-Eckert-Institut für internationale Schulbuchforschung magyar tankönyvgyűjteménye¹

Molnár-Kovács Zsófia

egyetemi tanársegéd

PTE BTK NTI Nevelés- és Oktatáselméleti Tanszék

kovacs.zsofia@pte.hu

Kulcsszavak: tankönyvkutatás, közgyűjtemény, tankönyvállomány

Az előadás a Georg Eckert Nemzetközi Tankönyvkutató Intézet (Georg-Eckert-Institut für Internationale Schulbuchforschung, a továbbiakban: GEI) tankönyvállományát gazdagító magyar tankönyvgyűjteményt veszi górcső alá, szemügyre véve a rendelkezésre álló munkák jellegét, valamint az időperspektívát, melyet e művek kiadási évük szerint felölelnek. A GEI Kutatókönyvtára (Die Forschungsbibliothek des Georg-Eckert-Instituts) egy országosan és nemzetközileg is egyedülálló speciális könyvtár, mely nemzetközi szinten a társadalomtudományi tankönyvek legnagyobb gyűjteményét, továbbá a kutatói szakirodalom tematikusan rendezett alapműveit is birtokolja.

Az előadás során kizárólag a tankönyvekre összpontosítunk, így a GEI magyar tankönyvi szakirodalmának feltárásától eltekintünk. A tankönyvek feltérképezéséhez a kötetek helyszíni tanulmányozásával párhuzamosan a GEI honlapján, angol és német nyelven elérhető online katalógust és adatbázist egyaránt felhasználtuk, s a két fórumot egymással egyeztetettük.

A GEI 160 országra kiterjedő tankönyvgyűjteményében ott sorakoznak, s ezáltal a kutatók és érdeklődők rendelkezésére állnak a Magyarországról származó német nyelvű könyvek, földrajz-tankönyvek, földrajzi atlaszok, történelemtankönyvek, történelmi atlaszok, társadalomismereti tankönyvek, olvasókönyvek, tantervek és segédanyagok. A gyűjteményben a tankönyveken felül munkafüzetek, feladat- és szöveggyűjtemények, feladatlapok, CD-ROM-ok, tanári kézikönyvek is helyet kapnak. A tankönyvek közt a legnagyobb számban a történelemtankönyvek képviseltetik magukat, a kiadási éveket tekintve pedig a legnagyobb számban és arányban az 1990-es évek, illetve az 1980-as és a 2000-res évek művei elérhetőek.

¹ A GEI-ben folytatott kutatómunkára, s ezen belül a magyar tankönyvgyűjtemény áttekintésére az előadónak a TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0029 „Tudományos képzés műhelyeinek támogatása a Pécsi Tudományegyetemen” c. pályázat keretében nyílt lehetősége 2012. augusztus 6. és augusztus 17. között.

A hálózatkutatás lehetőségei a magyar neveléstörténet-írásban

Pénzes Dávid

PhD hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

penzes_david@yahoo.com

Kulcsszavak: hálózatkutatás, 1950-es évek, magyar neveléstörténet

Az elmúlt bő másfél évtizedben a kutatók egyre nagyobb számban figyeltek fel – főként az internet létrejöttének és fejlődésének köszönhetően, melyet ma már kitűnően és látványosan képesek modellezni – a hálózatokra és a hálózatok leírására szolgáló topológiákra. Ugyan a hálózatkutatás bő 50 éves múltra tekint vissza, mégis csak az egyszerű és olcsó képkalkoló eszközök (számítógépek, szoftverek) megjelenésével és elterjedésével kezdődött el „reneszán-sza”. Elsősorban a természettudományi és mérnöki, technikai tudományok körében vált népszerűvé, majd miután bebizonyosodott, hogy a társadalmi hálózatok és például az internet – mint hálózat – között nagy hasonlóság van, akkor kezdett el a humán- és társadalomtudomány megannyi ága-boga is (újra) érdeklődni iránta. A nagy és komplex rendszerek hálózatként való felfogása és modellálása segítség lehet a rendszerek leírásában és feltérképezésében.

A különféle alrendszerek – úgy mint az oktatás – többféle szinten is modellezhetőek; két példát véve: térben (városok, falvak) és emberi és/vagy intézményi kapcsolatok szintjén (pedagógusok vándorlása). Így vizsgálható az önkormányzatok és az oktatási intézmények közti kapocs, vagy éppen az oktatási intézmények közti háló – külön kiemelve, hogy kinek milyen külföldi kapcsolatai vannak.

A hazai nevelésügy számára nem ismeretlenek a hálózatkutatások: a Mérei Ferenc nevével jelzett szociometria segítségével végeztek és végeznek napjainkban is vizsgálatokat. Így felderíthetőek az iskolai élet belső rejtelmek, a diák–diák és tanár–diák, tanár–tanár kapcsolatok és a belőlük fakadó érdekek, érdekellentétek.

A neveléstörténet szempontjából az elmúlt 50 év történéseinek kutatásait megkönnyítheti a személyközi kapcsolatok kutatása, annak modellezése. Egyrészt rávilágít a diktatúra belső működési mechanizmusaira, másfelől az érdekek (érdekeltségek) feltárásával egy-egy döntés mögötti mechanizmusok is megérthetővé válnak. Felrajzolhatóvá válik, miként lesz egy döntésből konkrét valós esemény, egy „ötletből” miként válik – személyeken keresztül, több lépésben – konkrét esemény.

A kutatás forrásai lehetnek a protokoll-listák (egy-egy eseményre kötelezően meghívandó személyek köre), a nómenklatúrák, vagyis a hatásköri listák és jogok (pl. akadémikusok kinevezése) és a „zárt telefonkönyvek”, bennük az aktuálisan fontos nevekkal. De nem csak az beszédes, hogy kik vannak e listákon, s mit határoz meg a párt. Épp ilyen fontos tudni, hogy kik hiányoznak róluk és miért nem szerepelnek – pedig logikus lenne – ezeken a listákon?

Az '50-es évek kutatásainál az intézményhálózat feltárása, s benne a személyi változások nyomon követése, modellálása mintegy „adja magát” a hálózatkutatás számára. Mivel a magyar pedagógia II. világháború utáni intézménytörténete napjainkban sincs feltárva – leszámítva Knausz Imre epizódokra kiterjedő 1-1 munkáját – máig kérdés, hogy mely intézmények milyen funkciókat láttak el, mi volt az eredeti céljuk megalakításukkor. Az ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola Pedagógiatörténeti Programja és a kar Pedagógiatörténeti Tan-széke együttműködésében, Németh András vezetésével egy folyamatban lévő OTKA-kutatás (K 100 496) keretein belül – a fentebb említett hiány pótlására – a pedagógiai folyóiratokban fellelhető, a kort meghatározó kapcsolati és intézményi hálót törekszünk feltérképezni.

Egy falusi népiskola mindennapjai tanítói emlékirataiban

Takács Zsuzsanna Mária

egyetemi tanársegéd

PTE BTK NTI Nevelés- és Művelődéstörténeti Tanszék

takacs.zsuzsanna@pte.hu

Kulcsszavak: néptanítók, 20. század első fele, emlékiratok

Az előadás Görcsöny község, egy Pécstől nagyjából 20 km-re délnyugatra fekvő település mindennapjait kívánja bemutatni a 20. század első felében, azon belül is kiemelve a két világháború közötti időszakot. Azt az időszakot, amikor Koleszárits, a névváltoztatás után Kerekes Géza (1899-1966) megpályázta a kántortanítói állást, és 1928-ban a településre érkezett és megkezdte nyugdíjazásáig tartó tevékenységét a faluban, valamint a szintén e településre pár évvel később osztálytanítónőként kerülő Koós Olga (1904-1982) itteni munkássága tartozik. Az előadás a Kerekes Géza által írt naplóra és az idős tanítónő visszaemlékezésére alapozva szeretné a hallgatóság elé tárni egy közösség és iskolájának hétköznapijait, a falu fontosabb eseményeit, melyek ebben a néhány évtizedben meghatározták a település lakosságának életét.

A történeti kutatások egy igen érdekes részét alkotják a naplók, memoárok, melyeket legtöbbször ismert, híres emberek írtak. A falusi tanítók, tanítónők által írt visszaemlékezések feldolgozása pedig még több információval szolgálhat a kutatóknak, mivel egy korszak, azon belül is egy kis közösség életébe nyerhetünk bepillantást. Előadásomban egy személyes iratok neveléstörténeti forrásként való felhasználásán alapuló kutatáshoz kapcsolódóan, elsődleges írott kútfők alapján szeretném bemutatni egy közösség és iskolájának életét, mely írások által egy érdekes, eddig talán kevésbé kutatott részét ismerhetjük meg Baranya megye neveléstörténetének.